

ЛЫШЪХЪЭМ ИОФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Цыфхэм япсауныгъэ къэухъумэгъэныр пшъэрылъ шъхьаІ

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьакъушынэ Аслъан УФ-м шІокІ зымІэ медицинэ страхованиемкІэ и Фонд ичІыпІэ къутамэу Адыгеим щыІэм ипашъу Хьагъэудж Марыет тыгъуасэ ІофшІэгъу зэІукІэгъу дыриІагъ. БлэкІыгъэ илъэсым мы къулыкъум Іофэу ышІагъэм изэфэхьысыжъхэм, пшъэрылъыкІэу къэуцухэрэм атегушыІагъэх.

— Республикэм щыпсэурэ цыфхэм япсауныгъэ къэухъумэгъэныр, медицинэ ыльэныкъокІэ ахэм яфэІо-фашІэхэр

зэрифэшъуашъу гъэцэкІэгъэнхэр анахь мэхъанэшхо зиІэ лъэныкъохэм ащыщых, — къыІуагъ Тхьакъушынэ Аслъан.

Хьагъэудж Марыет къызэрэ-хигъэщыгъэмкІэ, шІокІ зымІэ медицинэ страхованиемкІэ Фондым икътутамэу республи-

кэм щыІэр загъэпсыгъэр мыгъэ илъэс 20 мэхъу. АР-м и Лышъхъэ ІэпыІэгъу къызэрафэхъугъэм ишІуагъэкІэ 2012-рэ илъэсым ахъщэ тедзэу сомэ миллион 255-рэ къызэраІэ-кІэхьагъэр пашъэм къыІуагъ.

— СтрахованиемкІэ тынхэр лъэныкъуитІоу зэтеутыгъэх: Іоф зышІэхэрэр ыкІи зымышІэхэрэр. Іоф зымышІэхэрэм апгІухъашт ахъщэм ыльэныкъокІэ 2011-рэ илъэсым щыкІагъэ тиІагъ. Ау, блэкІыгъэ илъэсым къытІэкІэхьагъэ ахъщэ тедзэм ишІуагъэкІэ ар зэтедгъэуцожьын ыкІи шапхъэу щыІэхэм адиштэу зы нэгырэ тельгыгъэ ахъщэм къедгъэхъун тлъэкІыгъ. Страховать ашыгъэ зы нэгырэ Урысыем гурытымкІэ сомэ 5602-рэ текІуадэмэ, АдыгеимкІэ а пчъагъэр сомэ мини 7,7-м ехъугъ. Джащ фэдэу сымэджэщым чІэлъ цыфым зы мафэм ищыкІэгъэ Іэзэгъу уцхэм 2012-рэ илъэсым сомэ 98-рэ атефэщтыгъэмэ, илъэсэу тызыхэтым а пчъагъэр сомэ 332-м кІэдгъэхъан тфызэшІокІыгъ, — къыІуагъ Хьагъэудж Марыет.

Ізэгъу уцхэр къызэраІэклэхьэхэрэм, сымэджэщым чІэлъхэр зэрагъашхэхэрэм, медицинэ иІофышІэхэм фыщытыкІэу къафыряІэм цыфхэр егъэразэхэмэ, ащ нэмькІэу коммунальнэ фэІо-фашІэхэм альэныкъокІэ Іофыгъоу къэуцухэрэм обществэм еплъыкІэу фыриІэр зэгъэ-шІэгъэным афэшІ социологическэ ушэтынхэр зэхашъхъу зэрэрахъухэрэр АР-м и Лы-

шъхъэ къыІуагъ. Ащ зэфэхьысыжъэу фэхъухэрэм непэ Іофхэм язытет къызэрагъэлъэгъоштым, ащ елытыгъэу нэужым лъэбэкъоу ашыштыр зэрагъэнэфэштхэм Тхьакъушынэ Аслъан къакигъэ-хыгъ.

— Медицинэ имызакъоу, сід фэдэрэ лъэныкъокІи цыфхэм тишІуагъэ ядгъэкІыным, ахэм ягумэкІыгъохэр зэхатфынхэм, щыІэкІэ амалэу яІэхэр нахьышІу зэрэхъугъэхэр ахэм зэхашІэным тыналэ тедгъэтын фае. Сымэджэщым чІэфэгъэ цыфым ищыкІэгъэ Ізэгъу уцхэр ежъ-ежъырэу ыщыфыхъу щытгеп, нэмькІ фэІо-фашІэхэри шапхъэхэм адиштэнхэ фае. Поликлиникэхэм ащыІэ чзыухэр дэгъэзыжыгъэнхэм мэхъанэшхо иІ. Джащ фэдэу медицинэ ІофышІэхэр гъэхъазырыгъэнхэр ыкІи учреждениехэм ящыкІэгъэ специалистхэм япчъагъэ игъэкъугъэныр пшъэрылъ шъхьаІэхэм ащыщых, — къыІуагъ Тхьакъушынэ Аслъан.

Хьагъэудж Марыет кІэухым къызэрэщыІуагъэмкІэ, медицинэ иІофышІэхэу республикэм Іоф щызышІэхэрэм ялэжъапкІэ къыхагъэхъоныр мы илъэсым къыдыхалыгъагъ. Ащ ишІуагъэкІэ врачхэм гурытымкІэ сомэ мин 24-рэ, гурыт ІофышІэхэм сомэ мин 13,8-рэ ыкІи адрэ ІофышІэхэм сомэ мини 9,1-рэ къахьыхъэ ашышты.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Зэфэхьысыжъхэм атегушыІагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьакъушынэ Аслъан цыфхэм яфитыныгъэхэмкІэ Уполномоченнэу Адыгеим щыІэ Анатолий Осокинын тыгъуасэ ригъэблэгъагъ. Мы структурэм блэкІыгъэ илъэсым Іофэу ышІагъэм изэфэхьысыжъхэм, гъэхьагъэхэм ыкІи гумэкІыгъохэм лъэныкъуитІур атегушыІагъ.

Цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр къэралыгъом ипшъэрылъ шъхьаІэхэм зэу зэрашъыщыр республикэм и Лышъхъэ пэублэм къышІуагъ. Мы лъэныкъомкІэ Адыгеим иІофхэм язытет зыфэдэр, хэбзэгъэуцугъэм къыдилгытэрэ шапхъэхэр гъэцэкІагъэ зэрэхъухэрэр зэригъэшІагъ.

Анатолий Осокиным къызэриІуагъэмкІэ, цыфхэм яфитыныгъэхэмкІэ Уполномоченнэу АР-м щыІэм иаппарат 2012-рэ илъэсым

къыкІоцІ документ 1263-рэ къыІэкІэхьагъ, ахэм ащыщэу шъиблым ехъур цыфхэм ялэІу ыкІи дэо тхылъых. Уполномоченнэм ежъышъхъэкІэ нэгырэ 453-рэ ригъэблэгъагъ. НахьыбэрэмкІэ къаоллагъэхэр (процент 54-м клахъ) ветеранхэр, пенсионерхэр, сэкъатныгъэ ыкІи гъот макІэ зиІэхэр арых. Ахэр зыгъэгумэкІыхэрэр зэфэшъхьафых, ау зэкІэми социальнэ мэхъанэ яІ. Хэбзэгъэуцугъэу щыІэм диштэу фэгъэкІотэныгъэ зиІэ

цыфхэм Ізэгъу уцхэр къызэраІэклэмыхъэхэрэм, нэгырабэмэ псэупІэхэр зэрамыІэм, нэмькІхэм ахэр япхыгъэх. Зы къэмынэу Іофхэм зэкІэми ахэпІагъэх, дэо тхылъэу къаІэкІэхьагъэхэм ащыщэу процент 49-рэр зэхэфыгъэ хъугъэ. Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм псэупІэхэр ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъэ хэбзэгъэуцугъэр республикэм ипашъэхэм дэгъу дэдэу зэрагъэцакІэрэм ишІуагъэкІэ мы лъэныкъомкІэ тхьаусыхэ тхылъхэр къызэраІэклэмыхъажыхэрэр А.Осокиным къыІуагъ. АР-м и Лышъхъэ ІэпыІэгъу къызэрафэхъурэм ишІуагъэкІэ социальнэ мэхъанэ зиІэ Іофыгъуабэ зэшІохыгъэ зэрэхъурэр, ащкІэ республикэм и Лышъхъэ зэрэрагъэхэр къыхигъэщыгъ.

ГумэкІыгъоу къэуцухэрэр зэкІэ УФ-м ихэбзэгъэуцугъэ диштэу зэхэфыгъэнхэр, цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр мыщ дэжым анахь шъхьаІэу зэрэщытыр Тхьакъушынэ Аслъан къыІуагъ. А Іофыгъохэм Уполномоченнэм нахьыналэ атыригъэтынэу фигъэпытагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ілъэсыбэ хъугъэу шІуагъэ къытэу гъэсэныгъэм иІоф зэрэфэлажъэхэрэм ыкІи джырэ уахътэм диштэрэ шІыкІаІэхэр егъэджэным зэрэщагъэфедэхэрэм афэшІ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— **Джамырзэ Азидэ Хьисэ ыпхъум**, Адыгэ-къалэ гъэсэныгъэмкІэ имуниципальнэ бюджет учреждение «Гурыт еджапІэу N 2-у Хь.Я. Бэрэтарым ыцІэ зыхьырэ» музыкэмкІэ икІэлэгъаджэ;

— **Исмахилэ Нэфсэт Ахьмэд ыпхъум**, Адыгэ-къалэ гъэсэныгъэмкІэ имуниципальнэ бюджет учреждение «Гурыт еджапІэу N 2-у Хь.Я. Бэрэтарым ыцІэкІэ щытым» биологиемкІэ икІэлэгъаджэ;

— **Кушъу Симэ Ибрахымэ ыпхъум**, Адыгэ-къалэ гъэсэныгъэмкІэ имуниципальнэ бюджет учреждение «Гурыт еджапІэу N 2-у Хь.Я. Бэрэтарым ыцІэ зыхьырэ» хьисапымкІэ икІэлэгъаджэ.

Лъэныкъуиш къызэлъызыубытырэ зэзэгъыныгъэм зэдыкIэтхагъэх

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ и Министрэу, полицием игенерал-майорэу Александр Речицкэр, Адыгеим ыкIи Краснодар краим ябыслымэнхэм ямуфтиеу Къэрдэнэ Аскэрбий, Мыекьопэ ыкIи Адыгэ епархием иепископэу Тихон лъэныкъуиш къызэлъызыубытырэ зэзэгъыныгъэм зэдыкIэтхагъэх.

Республикэм хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ и Министрествэ ипашэхэмкIэ диным пылъ цыфхэм зэпхыныгъэ адырIэным мэхъанэшхо зэриIэр пэублэм Александр Речицкэм къыхигъэщыгъ. КъыткIэхуэхэрэ лIэужхэм ыкIи полицием иIoфышIэ ныбжьыкIэхэм япIун епхыгъэ Ioфыгъохэр зэшIохыгъэным, наркоманием, аркъ ешъоным апэшIуеклогъэнымкIэ динлэжъхэм яшлогъэшхо къэкIо.

Мамырныгъэрэ рэхъатыныгъэрэ республикэм илгынхэмкIэ гъэлъэшыгъэху

зэрэздэлэжъэштхэр къыхагъэщыгъ епископэу Тихонрэ муфтиеу Къэрдэнэ Аскэрбийрэ.

Мыщ фэдэ зэзэгъыныгъэм хабзэ зэрэхъугъэу илъэс къэс кIэтхэх, ау пшъэрылъ шъхьалэхэр зэхьокIыгъэ хъухэрэп. Ахэр республикэм илъ лъэпкъ ыкIи дин зэгурылоныгъэр гъэпыгтэгъэныр, лъэпкъ зэфэшъхьафхэм якультурнэ кIэн къэухъумэгъэныр, зыныбжъ имыкъугъэхэм бзэджэшIагъэу зэрахъэхэрэр нахь макIэ шIыгъэнхэр ыкIи экстремизмэм пэшIуеклогъэныр арых.

Ioфтхьабзэм икIэлэху яIoфшIэн зэрэзэхаштхэм тегушылагъэх, мурадхэр агъэуцугъэх. Темыр Кавказ федеральнэ шъолгырым исубъектхэм къулыкъу ащызыхьырэ полицием иIoфышIэху Адыгеим икIыгъэхэм адэжъ клонхуэ рахъухьагъ.

(Тикорр.).

ГъогушIхэр агъэпщынэщтых

Мыекьуапэ — Туапсэ зыфиIорэ гъогум изытет уигъэрэзэнэу зэрэщымытым пае илъэсыр къызи-хьагъэм къыщыублагъэу хъугъэ-шIэгый щагъэунэ-фыгъ.

Хуэтыгъэу ыкIи чIыгур етIысэхыгъэу чIыплэ бэдэдэ гъогум иI. Ащ изытет уигъэрэзэным зэрэпэчыжъэм ыпкъ къыкIыкIэ игъэцэкIэжъын зэшIо-зыхыгъэ хъызмэтшIаплэм ипашэ гъогум илгышлъэн зипшъэрылъ инспекторхэм административнэ тхылъитф физэхагъэу-цуагъ.

— Къэралыгъо автоинспекцием, Мыекьопэ районым ипрокуратурэ гъогур зылэ илъ хъызмэт-зехьаплэу «Адыгеяавто-дор» зыфиIорэм иллыкIо ахэтэу гъогур къаплгы-хьагъ. Я 4-рэ километ-

рэм къыщыублагъэу я 23-м нэс хуэтыгъэ 45-м нахьыбэ къыщалгытагъ. А зепстэури шапхъэху ахэр зыфэдиэынхэ илъэкIыштхэм ашъхьадэкIых, — къеты гъо-гурыкIоныр щынэгъон-

чъэнымкIэ АР-м и Гъэ-IoрышIаплэ ипресс-къу-лыкъу.

Хьыкумым дэо тхы-лъэу ратыштыр гъэхьа-зырыгъэным ыкIи авто-мобильхэр зэрыкIорэ гъо-гур шапхъэхэм адиштэу ягъэгъэцэкIэжъыгъэным афэшI уплъэкIунхэм язэ-фэхьысыжъ пылъ къэба-рыр Мыекьопэ районым ипрокуратурэ IэкIагъэ-хьагъ.

РЕСПУБЛИКЭ СЕМИНАР

ОхътакIэм диштэрэ IoфшIакIэр

Адыгеим итхылъеджапIэхэр непэ — шъолгыр къэбар зикIым илахь гомычых. Ахэр социальнэ ыкIи культурэ политикэр республикэм щыпхырыщыгъэным чанэу хэлэжъэх. Цыфхэр хъурэ-шIэрэм щыгъозэнхэмкIэ, шIэныгъэхэр зэрашIоигъоу агъотынхэмкIэ, общественнэ ыкIи политическэ шыаIакIэм хэшгъэнхэмкIэ фитыныгъэ ыкIи амал араты. Ахэм сыдигъуи шыIэныгъэ лъэныкъуабэкIэ япшъэрылъхэр дэгъоу зэшIуахых. Республикэ тхылъеджапIэху — АР-м и Лъэпкъ тхылъеджапIэ, республикэ ныбжьыкIэ тхылъеджапIэр, кIэлэцы-кIухэм апаер ыкIи сэкъатныгъэ зиIэхэм атегъэпсыхьагъэр IoфшIэкIэ шIыкIэ-амалхэмкIэ яшпы-къэу муниципальнэ тхылъ еджапIэхэм IэпыIэгъу афэхъух.

Адыгеим мы аужырэ илъэсхэм хэпшыкIэу тхылъеджапIэхэм

нахь анаIэ щатырагъэты хъугъэ. Щаштагъ ыкIи Ioф ешIэ Охътэ кIыхъэм тельытэгъэ целевой программэу «Развитие библиотечного дела в Республике Адыгея на 2010 — 2014 годы» зыфиIорэм. НахьышIум илъэныкъокIэ зэхьокIыныгъэхэр зэрафэхъурэри къэлыа-гъо: тхылъеджапIэхэм персональ-нэ компьютерхэр, копировальнэ техникэр яIэ хъугъэ, Интернетым зезыпхыгъэхэм япчыагъэ хэхъуагъ. Ахъщэ IэпыIэгъоу къафатIуп-щырэм и зыкIыIэтыгъ, ау инфля-цием ыпкъ къыкIэу ящыкIагъэхэр къазэрэIэкIахъэхэрэм къыкIы-чыгъ. ШыаIакIэм кIэу къыхахъэрэм, уахътэм дырагъэштэным тхылъеджапIэхэр ренэу фэкIэ-щыгъох, ау хэхъоныгъэ лъэбкъу пэпчэ зыфэкIожьырэр мылкъу гъэнэфагъэ пэIугъэхъэгъэныр ары. ОхътакIэм тхылъеджапIэхэм яшIо-игъоныгъэхэр, ягупшысэ гъэнэ-

фагъэхэр шыгъэцэкIэгъэнхэр ахъ-цэм бэкIэ елгыпыгъэ хъугъэ.

Мэлылфэгъум и 5-м 2013-рэ илъэсым АР-м итхылъеджапIэ республикэ семинар «Обслуживание пользователей в муниципальных библиотеках Респу-блики Адыгея: современный подход» ыIoу щызэхаштэгъагъ. Ар къызэ-Iуихыгъ ыкIи «Адыгеим итхылъ-еджапIэхэр 2012-рэ илъэсым: лъэныкъо шъхьалэхэр ыкIи ахэм-кIэ IoфшIагъэу шыIэр» зыфиIорэ кyiIотыкIыныр къышIыгъ Лъэпкъ тхылъеджапIэм инаучнэ-методи-ческэ отдел ипашэу Пэнэшъу Суриет.

Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ иминистрэ игуадзэу, Уры-сыем, Адыгеим ыкIи Ингушети-ем культурэмкIэ язаслуженнэ IoфышIэу ШъэуапцIэкъо Аминэт къэралыгъо программэхуэ «Раз-витие библиотечного дела в Рес-

публике Адыгея на 2010 — 2014 годы», Уф-м и Президент иунашъоу жъоныгъуакIэм и 7-м 2012-м къыдэкIыгъэу N 597-м «О меро-приятиях по реализации государ-ственной социальной политики» ыкIи АР-м и Лышхъэ иунашъоу N 29-у мзэам и 28-м 2013-рэ илъэсым къыдэкIыгъэм игъэ-кIотыгъэу, зэхэугуфыкIыныгъэ хэлъэу къатегушылагъ. ОхътакIэм дырагъэштэнымкIэ шIэгъэн фэе Ioфыгъохэм зэIукIэм хэлэжъэхэрэм анаIэ тыраригъадзэзэ, ахэм язэшIохынкIэ хэкIыплэу шыIэхэм гу лъаригъэтагъ.

Муниципальнэ библиотекэхэм яIoфышIэхуэ, яIэшъхъэтетхуэ семинарым хэлэжъэхэрэм анахь зыгъэгумэкIырэ упчIэхэмкIэ ми-нистрэм игуадзэу ШъэуапцIэкъо Аминэт зыфагъэзагъ, джэуапхэри агъотыгъэх.

Семинарым библиотекэ Ioф-шIэнымкIэ анахь мэхъанэ зиIэ лъэныкъохэр къыщыхагъэщыгъэх ыкIи ащ елгытыгъэу кyiIотыкIын

зэфэшъхьафхэр къыщашIыгъэх республикэ ныбжьыкIэ тхылъ-еджапIэм иIoфышIэу Даур Саи-дэ, республикэ кIэлэцIыкIу тхылъеджапIэм идиректор игуа-дзэу Беджэлды Анжелэ, сэкъат-ныгъэ зиIэхэм ятхылъеджапIэ иIoфышIэу Галина Кузнецовам ыкIи Лъэпкъ тхылъеджапIэм иметодистэу Елена Демьянковам.

2013-рэ илъэсым, ыпэрэ илъэс-хэм афэдэ къабзэу, республикэ зэнэкъокъухуэ «Илъэсым ибиб-лиотекарь анахь дэгъу» ыкIи «2013-рэ илъэсым икъоджэ биб-лиотекэ анахь дэгъу» зыфиIохэр зэрэзэхаштхэр, ахэм нахь джыри гуэтыныгъэ ахэлъэу рес-публикэм ит тхылъеджапIэ пэпчэ ахэлэжъэным ыкIи дэгъумэ анахь дэгъухэр, охътакIэм диштэрэ Ioф-шIэкIэ амалхэр зылэкIэлъхэр къэ-нэфэнхэм зэрэжэхэрэр къылуагъ.

Республикэ семинарыр тхылъ-еджапIэхэм яIoфшIэн нахь гъэ-лъэшыгъэным, охътакIэм диштэу гъэпсыгъэным тегъэпсыхьэгъагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ГЪЭТХЭ ГУБГЪОР

Тыгъэгъазэмрэ натрыфымрэ япхьын зыфагъэхьазыры

Республикэм мэкъу-мэщымкIэ и Ми-нистерствэ къалэхэмрэ районхэмрэ яад-министрациехэм мэкъу-мэщымкIэ ягъэ-IoрышIаплэхэм ягъусэу гъэтхэ губгъо IoфшIэнхэр игъом дэгъоу зэшIохыгъэн-хэм фэгъэхьыгъэ амалхуэ аIэкIэлъхэр зэкIэ гъэфедэгъэнхэмкIэ зэшIуахын фа-ехэр рахъухьагъэх. Мэфэ ошIухуэ зэкIэ-лъыкIуагъэхэр агъэфедэхэзэ, бжыхьасэ-хэм минеральнэ чIыгъэшIухэр игъом арагъэкIугъэх, джы гъэтхасэхэм япхьын лъэныкъо пстэумкIи зыфагъэхьазыры.

Мы илъэсым Iуахыжыгъэу республи-кэм бжыхьасэ гектар мин 98,2-рэ къы-щагъэкIыгъ, ащ шышъу гектар мин 91,6-р фышхъэ лэжыгъэх, адрэ гектар мини 6,5-р рапс. ЗэкIэ районхэм кIымафэр къызэпызычыгъэ бжыхьасэхэм язытет ащауплъэкIугъ. Ащ нафэ къызэрэщыху-гъэмкIэ, зэкIэ бжыхьасэ лэжыгъэхэм япроцент 97-м изытет мыдэу ары. Бжы-хьэр нахьыбэмкIэ ошIоу зэрэкIуагъэм къыхэкIэу бжыхьасэхэр тапэрэ илъэсхэм джырэ фэдэ лъэхъаным зэрэщытыгъэхэм елгытыгъэмэ, ялэгъагъэкIэ хэпшыкIэу ахэхъуагъ. Джы тызыхэт лъэхъаным зэкIэ

муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ чIыплэхэм яагрономхэм бжыхьасэхэм изытет янэп-лэгъэу рагъэкIыгъэх.

Республикэм ичIыгулэжъхэм игъо афэтлэгъугъ гъатхэм бжыхьасэхэм ахахъоу зыщыригъэжъэрэ уахътэм ехъулIэу азот зыхэлэ чIыгъэшIухэр ахэм аIэкIагъэ-хъанхуэ. Нафэ къызэрэхъугъэмкIэ, рес-публикэм зэкIэ ичIыплэхуэ муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэхэм мы илъэсым имэлыл-фэгъу мазэ и 8-м ехъулIэу зэкIэ бжыхьа-сэхэм минеральнэ чIыгъэшIухэр апэрэу ахэтэкъогъэным фэгъэхьыгъэ IoфшIэныр аухыгъ. Ащ ыуж бжыхьэ коц гектар мин 51-мэ ыкIи хъэ гектар мини 8-мэ ятIо-нэрэу чIыгъэшIухэмкIэ яшIушIагъэх. Джащ фэдэу республикэм ихьызмэтшIа-плэхэр коц ыкIи хъэ хьасэхэм химическэ препаратхэр агъэфедэхэзэ уцыжъхэр ахэ-гъэкIодыкIыгъэным фежъагъэх.

Мы лъэхъаным республикэм ихьызмэт-шIаплэхэр зэкIэ анахъу зыпылгъхэр гъэтхэ губгъо IoфшIэнхэр игъом ыкIи дэгъоу зэшIохыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ амалхэр зехэгъэнхэр ары. Республикэм къэрэ-банэр гектар мин 98-м къыщаIэгъыгъ,

гъэрэкIо ащ фэдэ IoфшIэнэу зэшIуахы-гъагъэм ар гектар мини 10-кIэ нахьыб. Ащ дакIоу техникэм Ioф зэришIэшт гъэ-стыныпхэр, чылэпхъэ зэфэшъхьафхэр ыкIи къэкIыхэрэр къызэраухъумэштхэр зэкIэ къызIэкIэгъэхьэгъэнхэм фэгъэхьы-гъэ IoфшIэнхэр гъунэм нагъэсыгъэх.

Министерствэм инэплэгъу анахь ит-хэм зыкIэ ащыщ лэжыгъэр зыщашIэрэ чIыгухэм япчыагъэ хэгъэхьогъэныр, чIыгу жьокIупIэу амыгъэфедэхэрэр лэжыгъэ-шIаплэхэм ахэгъэхьэгъэныр. Районхэм ыкIи къалэхэм мэкъу-мэщымкIэ ягъэIo-рышIаплэхэм япашэхэм игъо афэтлэгъ-угъэ лэжыгъэшIэплэ чIыгухэм япчыагъэ мы илъэсым къышамыгъэкIэнэу, джащ фэдэу гъэтхасэу зэкIэ апхьыштхэм ячы-лэпхъэ лъэпкъышIухэр агъэфедэнхуэ.

ЧIыплэхэм къарыкIыхэрэ къэбархэм нафэ къызэрашIырымкIэ, республикэм ихьызмэтшIаплэхэм гъэтхасэхэм япхьын игъом дэгъоу зэшIохыгъэнымкIэ мате-риальнэ-техническэ амалхуэ агъэфедэн фаехэр зэкIэ аIэкIэлъых.

Гъэтхасэхэм япхьын зызщиушъом-бгъушт уахътэр къэблэгъагъ. Тызыхэт ма-зэм и 15-м щегъэжъагъэу тыгъэгъазэм, ащ ыуж мэфэ зауIэкIэ натрыфым япхьын республикэм щырагъэжъэшт. Арышъ,

зэкIэ хъызмэтшIаплэхэм IoфшIэнэу къа-пыщылгыр макIэп. Ахэр зэкIэ гъэхьагъэ хэлъэу игъом зэрагъэцэкIэштхэм щэч хэлъэп.

АБРЭДЖ Эм.

Адыгеим мэкъу-мэщымкIэ и Ми-нистерствэ иотдел ипаш.

Адыгэ Республикэм культурэм-кIэ и Министерствэ гуэхъIышхо шы-хъоу фэтхъаусыхэ муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ «Адыгэкъалэ» иад-министрации культурэмкIэ игъэIo-рышIаплэ ипашэу Хъодэ Адам Ем-лыхьэ ыкъом янэ дунаим зэрехы-жыгъэм фэшI.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ те-атрэу Цэй Ибрахьимэ ышIэкIэ шы-тым иIoфышIэхэр Хъодэ Адам янэ идунай зэрихъожьыгъэм фэшI гуэхъIышхо ащыхъоу фэтхъаусыхэх.

Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» шылажъэхэрэр Дорофе-ева Викторие Валентин ыпхъум фэ-тхъаусыхэх янэ идунай зэрихъожьы-гъэм фэшI.

Щынагъо щыIэп

Адыгеим игидрометеокъулыкъу кызыртырэмкIэ, гъэтхэ псыуцугъошхо республикэм щыIэнэу ежэхэрэп. Ощыхэр зэпымухэ зыхъукIэ Iофыр нахъыщыхьылъэн ылъэкIыштхэр Джэджэ ыкIи Кошхьэблэ районхэр арых. Псыхъо цыкIухэу Чехракрэ Айрюмрэ япсыхэм зыкIалэтын алыкIышт.

ОшIэ-дэмышIэ Iоф къэжъуным, псэупIэхэм псыр акIэхъаным ящынагъо нахъ макIэ шIыгъэным тегъэпсыхъагъэу чIыплэ зыгъэло-рышIэжыпIэхэм пшъэрылI афашыгъ псыр къакло зыхъукIэ пэрыохъунчъэу чъэным пае пэшIорыгъэщIэ Iофтхъабзэхэр зэрахъанхэу.

— ОшIэ-дэмышIэ Iоф къэмыгъэхъуыгъэнымкIэ ыкIи ар дэгъэзыжыгъэнымкIэ шIэгъэн фаехэм язэкIэлъыкIуакIи дгъэ-нэфагъэ. Гъэтхэ псыуцугъом илъэхъан зыфэдгъэхъабырэгъ, — кышчыагъэщыгъ УФ-м ошIэ-дэмышIэ IофхэмкIэ и Министерствэ икъэралыгъо Гъэ-

IорышIапIэу Адыгеим щыIэм. Мыекъопэ гидроэлектростанциер зыгъэло-рышIэхэрэм кызыра-луагъэмкIэ, псыр мы объектум пхырагъэкIыным фэхъабырэгъ: техническэ уплэкIунхэр ашIыгъэх, IофышIэхэм зэкIэми хъушъхъафыкIыгъэ ухъабырынхэр афызэхашагъэх.

Ащ нэмыкIэу псэупIэхэу Гроз-нэм, Каменномостскэм, Гъо-зэрыплъэ адэт гидрологическэ псэуалъэхэм, Мыекъуапэ щыгъэпсыгъэ метеостанцием къагъэлъагъорэ пчъагъэхэм ренэу алыгъэх.

ГидрометеорологиемкIэ ыкIи тикъэзыуцухъэрэ дунаим изытет илIыплъэнкIэ АР-м и Гупчэ ипашэ игуадзэ кызыраIуагъэмкIэ, Адыгеим икыушъхъэхэм осэу ателъыр бэп ыкIи гумэкIыгъо мылъэныкъомкIэ щыIэштэп. Псыхъохэм псэу адэтыр шапхъэхэм анахъ макI, осыр къэжъуныу зыригъэжыштыр мыгъэ нахъ клас — мы мазэм ыкIэм, жъоныгъуакIэм икыхъагъу.

«ЗэкIэ унэхэр»

Федеральнэ ныбжыкIэ проектэу «ЗэкIэ унэхэр» зыфиIорэм кыдыхъалытагъэу республикэ зэнэкъокъоу «ПсэупIэ-коммунальнэ хызмэ-тым щылажъэрэ ныбжыкIэхэмкIэ анахъ IофшIэкIо дэгъу» зыфиIорэр зэхашагъ. АР-м псэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, псэупIэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хызмэ-мэтхэмкIэ и Министерствэ, Адыгэ Республикэм ныбжыкIэ IофхэмкIэ и Комитет, АР-м чIыплэ зыгъэло-рышIэ-жыным икыулыкъухэм Iоф адэшIэгъэнымкIэ и Комитет ыкIи Межрегиональнэ общественнэ организациеу «ЗэкIэ унэхэр» зыфиIорэм икыутамэу АР-м щылэр Iофтхъабзэм клэщакIо фэхъу-гъэх.

Мурад шъхъалэу зэнэкъо-къум иIэр псэупIэ-коммунальнэ хызмэ-тым ыкIи псэолъэшIыным фэджэхэрэ

ыкIи щылажъэхэрэ ныбжыкIэхэм сэнаушыгъэу ахъалы-кыхъэгъэщыгъэныр, ащ Iоф зэришIорэм щыгъэгъозэгъэн-хэр, хэлэжъэнхэ зэралгъэ-кIыштыр агурыгъэлогъэныр ыкIи ахэм адэлэпыIэгъэныр арых.

Зэнэкъокъум иапэрэ едзы-гъоу «Шъолъыр псэупIэ-коммунальнэ хызмэ-тым ихъ-хъоныгъэкIэ анахъ студен-ческэ проект дэгъу» зыфи-Iорэр мы мафэхэм аухыгъ. Ащ псэупIэ-коммунальнэ хызмэ-тым фэгъэхыгъэ про-ектхэр тиньбжыкIэхэм кы-щагъэлъэгъуагъэх. ЗэкIэмкIи IофшIэгъэ 18 Iофтхъабзэм кырахыллэгъ.

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университе-тым мы мафэхэм едзыгъом зэфэхъысыжъхэр щыфа-шыгъэх. Ахэр мыш фэдэх: МКбТУ-м ия 4-рэ курс ше-джэрэ Евгения Фирстовам-

рэ я 5-рэ курсым ис Алек-сандр Зайцевымрэ яIофшIа-гъэхэр анахъ дэгъухэу алы-тагъэх, апэрэ чIыплэр ахэм зэ-дагошыгъ. Беданэкъо Кош-бае ящэнэрэ чIыплэр фагъэ-шъошагъ. Зэнэкъокъум икIэ-ухэу шэклогъу мазэм Моск-ва щыкIошттым Евгения Фир-стовар хэлэжъэнэу агъэнэ-фагъ.

Зэнэкъокъум иятIонэрэ едзыгъоу «ПсэупIэ-коммунальнэ хызмэ-тым ыкIи псэолъэшIыным ианахъ об-щественнэ IофышIэ дэгъу» зыфиIорэр джы рагъэжыагъ. Мы лъэныкъом щылэжъэрэ ныбжыкIэхэр ащ хэлэжъэ-штых, япроектхэр кышча-гъэлъэгъоштых.

Мыщ фэдэ зэнэкъокъухэм ныбжыкIэхэр зэрахъагъэ-хэрэм ишIуагъэкIэ яшIэны-гъэхэм зэрахъагъэхорэр, яду-нэеплъыкIэ псыхъагъэ зэ-рэхъурэр зэхэщакIохэм кы-хагъэщы.

ШХОНЧЫБЭШIЭ
Рузан.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ТичIыгу чъыгхэм къагъэдагъэ

Зыныбжъ хэкIотагъэхэм дэгъоу къашиIэжы ти Адыгэ хэку ичIыплэбэм пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыг зэфэшъхъафы-бэр мымакIэу къазэрашагъэ-кIыштыгъэр. Колхозхэмрэ со-вхозхэмрэ ахэтыгъэп чыг-хэм экIужьэу афэпэгъэ чIы-плэхэу зэрыгушхоштыгъэхэр зимыIэхэр. Адэ джыры? Ежъ колхозхэр, совхозхэр зыщызэ-хэтэкъогъэхэ лъэхъанэу кызы-тынэкIыгъэм хэкIодагъэх илъэ-сым иуахътэ пэпчэ тичIыгу къэкIушт шъуашэ кышчызы-лэщыгъэхэ чыг шIагъохэри.

Непэ уигъэгущIонэу щыт республикэм иагропромышлен-нэ комплекс чыгхатэхэм ягъэтIысын чIыплэ гъэнэфагъэ зэрэщыбугытэр. Къэралы-гъом илэпыIэгъу хэлъэу а лъэ-ныкъоми республикэм зыщи-ушъомбгъоу ригъэжыагъ. Кы-зэралыгъэрэмкIэ, чыгхатэхэу республикэм итхэм мы лъэ-хъаным гектар 276-рэ фэдиз аубыты. 2012-рэ илъэсым нэс ахэм янахъыбэ зыдэщыIагъэр Мыекъопэ районым игупчэрэ икыблэ лъэныкъорэ. ИкIыгъэ илъэсым пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыг зэфэшъхъафхэр респуб-ликэмкIэ чыгу гектари 180-м фэдиз хъабырым шагъэтIы-сыгъэх. Ащ щыщэу гектари 103-р Джэджэ районым ит Сер-гиевскэ къоджэ псэупIэм хэ-хъэрэ хызмэтшIапIэу «Дышгъэ чыгхат» зыфиIорэм еубыты. Адрэ гектар 78-м ехъур Мые-къопэ районым ичIыгу кыш-шагъэкIы. Районым щызэхэ-щэгъэхэ Iахъэхэлэ IофшIэпIэ зIулыкъэхэу «Восток», «Ника», «Мускат» ыкIи шъхъэзэкъо предпринимательствэу «Чэ-мышъо» зыфиIохэрэр арых ахэр кызышчагъэкIыхэрэр.

Джэджэ районым щызэхэ-щэгъэ хызмэтшIапIэу «Дышгъэ чыгхат» цIэу зыфаусыгъэр апэрэу ащ фэдиз чыг пчъагъэ зышагъэтIысыгъэ чIыплэ

ИжыкIэ кышщегъэжыагъэу адыгэхэм ящылэныгъэ пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыг зэмылIэужыгъохэу къагъэкIыштыгъэхэм мэхъанэ ин зилэ чIыплэ щаубы-тыштыгъ. Ащымыщ цIыфхэу къахъэхэрэм анахъ агъэшIагъоштыгъэхэм ащыщыгъэх чыгхатэ игъэкIотыгъэхэу чIыплэбэм ащалъэгъуштыгъэхэр. Ахэр зыфэдагъэхэр дэгъу дэдэу кышщигъэлъэгъуагъ зэлъашиIэрэ шIэныгъэлэжъэу Тхъагъушъэ Нухъэ тхылъ гъэшIэгъонэу ытхыгъэм. Неппи тикъушъхъэпэ чIыплэбэмэ кыарынагъэх «черкес садхэкIэ» урысхэр заджэщтыгъэхэм ащыщ чыгхэр.

республикэмкIэ хъугъэ. Ар джы бэмэ щысэтэхыпIэ афэхъугъ. Илъэсэу тызыхэтым пхъэшъ-хъэ-мышъхъэ чыгхэр джыри республикэмкIэ гектар 200 фэ-дизым республикэм шагъэтIы-сынхэу рахъухъэ. Мы Iофым етIани гъэшIэгъонэу кыха-хъэрэ «гъуаткIо псыкIэкIэн» зыфиIорэ шIыкIэр агъэфедзэ ахэр кызырагъэкIыштыгъэр ыкIи ошъумрэ къолэбзыухэмрэ ахэр ащыгухъумэгъэнхэм фэшI плен-кэ фыжъ зэратехъогъэщтыр

ары. Мы илъэсым имэлылI-фэгъу мазэ икыхъагъум ехъу-лэу Джэджэ районым щыщхэ «Дышгъэ чыгхатэм» гектар 24-м, «Черкесские сады» зы-фиIорэм гектари 10-м мыIэры-сэ чыг лъэпкъ зэфэшъхъафхэр ашагъэтIысыгъэх. Тызыхэт илъэсым Мыекъопэ районым чыгхэр зышагъэтIысынхэу щытыр гектари 114-рэ, ащ игъэцэкIэни фежыагъэх.

Чыгхатэ къэгъэкIыгъэхэу республикэм илэхэм ыкIи ахэм

шIуагъэу къатырэм ахэгъэхъо-гъэным фэшI ахэмкIэ шIы-кIагъэу шIэхэм кыдалыгъэтэ-хэрэ IофшIэн пстэури игъом зэшIомыхыгъэхэ хъуштэп. Анахъ мэхъанэ зилэхэм ащы-щых чыгхэм игъом апыуп-кIыхъэгъэныр, зэрар къафэзы-хыхэрэ хъацIэ-пIацIэхэм ахэр ащыгухъумэгъэнхэр, чыг саты-рэ тIуакIэхэм ящыкIагъэр яшIылIэгъэныр, чыгъэшIу зэ-фэшъафхэр алэкIэгъэхъэгъэн-хэр, къапыкIэхэрэр игъом угъо-ижыгъээнхэр. Минеральнэ чыгъэшIухэр ащ фэдэ чыгу-хэм зашыбгъэфедэнхэ фаер ахэм агрохимическэ уплгэ-кIунхэр зашашIыхэрэ нэуж. Анахыбэу гъэфедэгъэнхэ фаеу специалитхэм алыгъэхэрэр ебзыр, торфыр, биогумусыр арых.

Республикэм мэкъу-мэщым-кIэ и Министерствэ къэкIы-хэрэмкIэ ыкIи чыгулэжы-нымкIэ иотдел ипашэу Абрэдж Эммэ кызыриIорэмкIэ, Ады-геим чыгхатэ лэжыным нахъ зыщегъэушъомбгъугъэнымкIэ ишIуагъэ къэкIошт къэралыгъо программэу мэкъу-мэщ хызмэ-тым хэхъоныгъэ егъэшIы-гъэным ыкIи мэкъу-мэщ про-дукциеу къахъыжырэр Iу-гъэкIыгъэным афэгъэхыгъэу 2013 — 2020-рэ илъэхэм ателытагъэр гъэцэкIагъэ зэ-

рэхъурэм. А программэм кы-дельтыгъэ илъэсыбэрэ къэкIы-хэрэр гъэтIысыгъэнхэр зэшIо-зыыхыхэрэм хабзэр IэпыIэгъу зэрафэхъуштыр. Джащ фэдэу а IэпыIэгъур алэкIэхъащт хызмэ-тшIапIэхэу чыгхатэхэм ядэ-лэжъэн, чыгхатэжъхэр зыте-тыгъэхэм ягъэкъэбзэн афэгъэ-зэгъэштхэми. Ащ фэдэ чIыплэ-хэу чыгыжъэу къатенэжы-гъэхэм зи фэдэ кызышамыхы-жыыхэрэм чыгыкIэу агъэтIы-сыгъэхэм уз зэфэшъхъафхэр къафахыгъэхэ зэралгъэкIыштыр кыдэлъыгъэгъэн фае. Джары ащ фэдэ чIыплэхэм ягъэкъэбзэн зэхашэзэ ашыныр зыкIыш-кIагъэр. Ащ фэдэ чыгхатэжъ-хэу республикэм илэхэм гектар 1400-рэ аубыты.

— Тызыхэт лъэхъаным а IофшIэнхэм язэшIохын фэгъэ-загъэхэм япшъэрылгыр, — еIо Абрэдж Эммэ, — пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыгхэу агъэтIысы-гъэхэм яфэшъуашэм лъыкIа-хъэу адэлэжъэгъэныр, ащ да-кIоу чыгхатэагъэхэр гъэтIы-сыгъэнхэр, ащ фэшI анахъ чыг лъэпкъышIухэр гъэфедэгъэнхэр, шIыкIэ пэрыгъэр алэ кырагъэхъанхэр ары. Ахэм етIанэ тичIыгу къагъэкIэрэ-кIэщт.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэртэбый.

Зыкыщагъэлъэгъуагъ ыкIи зарагъэштагъ

Адыгэ Республикэм зеклонымрэ зыгъэпсэфыпIэхэмрэкIэ и Комитет итхьаматэу Къэлэшьэо Инвер япашэу Адыгеим иллыкIо куп я XVI-рэ Дунэе фестивалэу «Дунаим гъунэ илэп» зыфиорэм хэлэжъагъ. Зеклонымрэ зыгъэпсэфынымрэ афэгъэхьыгъэ фестивалыр Ростов-на-Дону икъэ-гъэлъэгъопIэ гупчэу «ВертолЭкспо» зыфиорэм шыкIуагъ.

Адыгеим иллыкIохэм ахэтыгъэ цыфхэу зеклон предприятие зэфэшхьафхэм Iоф ашызышIэхэрэм тиреспубликэ ичIыпIэ гъэшIэгъонхэмрэ зыгъэпсэфакIохэм нахь кыяхахырэ гъогууанэхэмрэ къагъэлъэгъонхэу амал ялагъ. Ахэм къагъэхьахыгъэ мэжъэгъэлъэхэмрэ планшетхэмрэ Iоф къадзэшышIэ зышIоигъохэмкIэ гъэшIэгъоныгъэх, къэгъэлъэгъонхэм яплыгъэ цыфхэри агъэрэзагъэх.

Фестивалым хэлэжъагъэхэм зэрэхагъэунэфыкIыгъэмкIэ, ар игъэкIо-

тыгъэу зэхашэгъагъ, къеклоллагъэхэм къадэхьугъэри нахьыб. Адыгеим икIыгъэ лыкIохэр цыфыбэмэ аIу-кIэхэ альэкIыгъ, туроператор зэфэшхьафхэм Iоф зэдашIэн зэралъэ-кIыштымкIэ адэгущылагъэх. Ащ нэмыкIэу тиреспубликэ изыгъэпсэфыпIэхэр зыфэдэхэр ыкIи ахэм хьакIэхэм ащыпагъохырэ фэлэ-фа-шIэхэр кызылотыкIыхэрэ гъэгъозэ тхылхэр аратыгъэх.

— Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъоу къэблагъэрэм тэфэу фестивалым тызэрэ-

хэлэжъагъэм ыкIи тиреспубликэ зыгъэпсэфакIо къахIохэрэм тызэралъэ-кIыштымкIэ шIыкIэу кыхэтхырэм мэхъанэ зэралъэ хэти кыгуэрэIоу сэгугъэ. Фестивалым дэгъоу зыкышщыдгъэлъэгъуагъ, цыфыбэмэ нэлуасэ тафэхьугъ ыкIи тадэгущылагъ, — еIо И. Къэлэ-шъаом. — Ростов хэкум шыпсэухэрэр нахьыбэрэ Адыгеим зыщагъэпсэфыгъоу къахIохэрэм ащыщых. Ахэм япчъагъэ джыри хэхъонэу тэгугъэ.

(Тикорр.).

Адыгабзэм имазэ зэфашIыжъышIт

Адыгабзэм имазэ кыхиубытэу Iоф-тхьэбзэ зэфэшхьафыбэ тиреспубликэ щызэхашагъ. Ахэм чIыпIэ гупчэ ащы-зыубытыгъэр адыгабзэмрэ адыгэ тхыб-зэмрэ я Мафэу гъэтхэпэм и 14-м рагъэкIокIыгъэр ары. Адыгэ Республикэм шыпсэурэ лъэпкхьэм якультуэрэхэм яреспубликэ фестивалэу мы мазэм и 12-м шылэщтымкIэ адыгабзэм имазэ зэфашIыжъынэу рахъухъэ. Республикэ гимназием сыхьатыр 11-м ар шыкIошIт.

Адыгабзэм имазэ пшъэрылэу фашIыгъэр нидэльфыбзэм икызытэгъэнэн, кIэлэцIыкIухэм ащ анаIэ тырагагъэдзэныр, бзэм, культуэрэм ащыгушхукIыхэу пIугъэнхэр арых.

ШIэныгъэмрэ гъэсэнэгъэмрэкIэ Министерствэм кызырритырэмкIэ, лъэпкэ культуэрэм фэгъэхьыгъэ Iофтхьабзэхэр мазэм кыкIоцI бэу рагъэкIокIыгъэх. Ахэм ащыщых нидэльфыб-зэм фэгъэхьыгъэ сочинениехэм язэнэкъокъу, усэхэмкIэ зэнэкъокъур, адыгэ авторхэм ятхы-гъэхэм атехыгъэ сурэтхэм якъэгъэлъэгъон, тхылэджэхэм яконференциехэу «ТиI адыгабзэ зымы хэмыкIуакIэу» шъхъэу зыфашIыгъэхэр ыкIи нэмыкIэхэр.

ЛъэпкыщIэр кызытэкIыгъэм ехьыллагъ

Адыгэхэр этнографическэ куп-купэу зэтеуыгъэхэу, шъхьадж зыхахьэрэм елътыгъэу цIэ шъхьафкIэ зэ-джэжых. Ахэр кызыхэкIыгъэхэр, лъапсэу кызы-щежъагъэхэр агъэунэфы ашIоигъоу шIэныгъэлэжъхэр бэшлагъэу уиуж итых. Ау теубытагъэ хэлъэу непэ нэси зэфэхьысыжъхэр ашIынхэ альэкIырэл. Гуманитар ушэтынхэмкIэ АР-м институт бзэмкIэ иотдел ипа-щэу, филологическэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу Гъыш Нухъэ итхыгъэу непэ кыхэтэуытырэр зыфэгъэхьыгъэр лъэпкэ купыцIэу «бжъэдыгъур» кызытэкIыгъэм фырилэ еплъыкIэр ары.

ШIэныгъэлэжъэу Н.Г. Волковам зэритхырэмкIэ, лъэпкы-цIэу «бжъэдыгъур» тхыгъэ ли-тературэм кызыхэхьагъэр я XVII-рэ лIэшIэгъур ары. Ар кыгъэшъыпкъэжъэу пIон плъэкIышIт Тыркуем кыкIы-гъэгъэ зеклоу Эвли Челеби-Ефэндым итхыл (я XVII-рэ лIэшIэгъум) «бжъэдыгъур» Тыгъэмыпс (Дагомыс) ихъанэ-гъунэ шыпсэухэу зэрэхитхэ-гъагъэм.

ЛъэпкыщIэу «бжъэдыгъу» зыфиорэр кызыхэкIыгъэм ехьыллагъэу зэтыралыкIырэр бэ, ау джы кызынэсыгъэми шIэныгъэлэжъхэм ащкIэ зы-кIыныгъэ ахэлъэу, здырагъаш-тэу щытгъэ. А зы лъэпкыщIэм мэхъанэ пчъагъэ кырагъэкIэу зэтыралыкIы зыхьукIэ, ар зэрэ-мыгъэрэзыр къэкIы. Ащ кы-хэкIэу, гушыIэу «бжъэдыгъум» сэ еплъыкIэу фысIэр къасломэ сшIоигъу. АщкIэ убыхыбзэм игушылэхэр згъэфедэнх, сыда пIомэ гъунэгъу лъэпкхэм ягъу-нэгъу лъэпкэ цIэ фаусэу бэрэ урехьылIэ.

ИлъэсипшIым къехъу те-шIэжыгъэ зигугъу къэсшIы-щтым. СиIофшIэн горэм сы-пылъэу, гушыIэ лъапсэхэр кызыхэкIыгъэхэр зэхэсфыхэ-зэ, гушыIэу «бжъэдыгъу» зы-

фиорэм мэхъанэу ратырэр зэрэмыгъэрэзым гу лъыстагъ. ЗэкIэми зэралъэу, IокIэ зэрэхэ-хьагъэу, гушыIэу «бжъэды-гъум» шIэныгъэлэжъхэми, нэ-мыкIэхэми зэгорэм зэхыхыгъэ кырагъахьышIтыгъэ, зы тхы-гъэм кыяхахымэ адрэ тхыгъэм хагъэуцозэ, джы кызынэсы-гъэм къекIокIы. ГушыIэм пае, П. С. Паллас гушыIэу «бжъэ-дыгъур» Iэшзэхэу («скипет-роносцы») скептухмэ ялагъэхэм арэпхы. Н. Каменевым **бжъэ** «рог» ыкIи **дыгъу** I тыгъу-мэ арэпхы. Ащ кыхэкIэу «бжъэ-дыгъур» ащ «рогоградцы»-кIэ зэридзэкIыгъ. П. Короленкэм енгъугъэ ар ыгъэфеди, «бжъэ-дыгъур» **пшIедухи**-кIэ кы-тыгъэкIэ. Ащ зэритхырэмкIэ, а гушыIэр тIоу зэхэтэу ары: **пше** «князь» ыкIи **дүх** «вор», ащ кыригъэкIырэр — «пщыты-гъуакIу» («князь-вор») ары, И. Калмыковым **«бжъэды-гъур»** гушыитIоу зэпыхагъэу елътэ — **бжъэ** «пчела» ыкIи **дыгъу** — бжъэтыгъу («пче-локрад») кырегъэкIы. В. Хьаджэмыкъом зэрилъыгъэрэмкIэ, «бжъэдыгъур» тыркубзэм кыхэкIыгъэу, лъэпситIоу зэхэ-тэу — **беш** «пята» ыкIи **даг/дуг** «гора» — къушъхьитф («пятигорцы») кыкIэу ары. Аулъэ Пшымафэ гушыIэу «бжъэдыгъур» гушыищэу зэ-пыхагъэу елътэ — бжъэ («бза») «хэшъай» («самшит»),

д(ы) «зэхэдагъ, зыхиз» («напич-канное место») ыкIи гъ(у) «со» — зэгъусэныр кызыгъэлъэгъо-рэ аффиксэу елътэ (егъапш «шъэо-гъу» — «сотоварищ»). Мы зигугъу къэтшIыгъэ пстэумэ анахь зэлъашIэрэри, кызыррашхыурэри Н. Камене-вым зэрилогъагъэр ары. Ау ар шыпкыкIэ пштэным научнэ лъапсэ иIэу щытгъэ, сыда пIомэ гушыIэу **бжъэдыгъум** иапэрэ Iахъэу **бжъэм** джырэ адыгаб-зэм кышырагъэкIырэр **бжъэ** «рог», **хьохъу** «тост» къэлэ-ныр ары, ыпэрэ лъэхъаным «бзэ», «псалъэ» кырагъэкIы-щтыгъэми; ятIонэрэ Iахъэу а лъэпкыщIэм хэтыр **дыгъу** зы-фиорэр джырэ кIэхэ адыгаб-зэм иIэп. Ыпшъэрэ адыгабзэу кыбэртэябзэм гушыIэу **ды-гъуэн** зыфиорэр хэт, **тыгъон** («воровать») мэхъанэр иIэу. ГушыIэу **бжъэдыгъум** кыхэ-фэр гушыIэ лъапсэу **дыгъум** тыгъон («воровать») мэхъанэ кIэхэ адыгабзэм щырилагъэмэ, а гушыIэм ишъуашэ нэмыкI шыпкыкIэ хьуштыгъэ — **ды-гъоным** ычIыпIэ **тыгъон** къалощтыгъэ, ау кыбэртэе кыIуакIэм д-эу хэтыр кIэхэ адыгабзэм **т** щыхъун фэягъэ, ау щыхъурэп — хабзэу бзэм иIэр укъуагъэ щэхъу. Ау бзэм хэукъоныгъэ ышIырэп. Арэу зыхьукIэ, дыгъу зыфиорэм тыгъон мэхъанэ иIэп. Ащ кы-гъэлагъорэр а гушыIэм кы-ралолэгъэ пстэур шыпкыкIэм,

бзэ хабзэмэ зэралъэжъэр ары.

ШIэныгъэлэжъышхоу Г.В. Рогава зэрилъытэгъыгъэ-мкIэ, гушыIэу **тыгъу/дыгъу** зыфиорэм гушыIэлъапсэу иIэр **гъу**-р арэу, **ты-/ды**-р аффиксэу а гушыIэ лъапсэм кыпыуцау-гъэу ары. Ар грамматическэ классэу мылтыкур кызыгъэлъэ-гъорэ тамыгъэмэ ахилъытэ-щтыгъэ.

Сэ сиеплъыкIэкIэ, гушыIэу **бжъэдыгъур** гушыIэ лъэпси-тIоу зэхэт: **бжъэр бзэм** кыте-кIыгъэу ыкIи **дыгъу**-р гушыIэ лъапсэу **дэгъум** («хороший», «новый») кытекIыгъэу. А еплъыкIэхэмкIэ укыкIымэ, бжъэ-дыгъум мэхъанэу иIэштыр **«бжъэтыгъон»** («воровавший рог»), **бзакIэ** «новая речь», «но-вый язык» зыфэпIоштыр ары нахь. Ащ фэдэ егупшысакIэм сыфзэшыагъэр убыхыбзэр ары. IэкIыб кыэралхэм ащыпсэу-щтыгъэ бзэшIэныгъэлэжъэмэ янахьыбэм зэралъэжъэмкIэ, убыхыбзэм хэт гушыIэу **бжъэ**-м кыкIырэр **бзэ** «язык» ары. ГушыIэм пае, Н. Трубецкойм ытхыгъагъ убых гушыIэу **бжъэ**-м кы-кIырэр **бзэ** «язык» ылуи. Г. Дю-мезиль ытхыгъагъ **бжъэцу**-м кыкIырэр «картавий», «косно-язычный», «заика» зыфэпIо-щтыр арэу. Джырэ адыгабзэ-ми **бзэ** мэхъанэр **бжъэ**-м раты. Iанэм упсэу, тхьаматэм укы-гъэгущыIэ шIоигъомэ «мы ку-ным бжъэр кыпфегъэшъуа-шэ» зиIокIэ, укыгъэгущыIэн еIо нахь, **бжъэр** «рог» кыуи-тын кыдыер арэп кыкIырэр — укъэгущыIэн уфитэу укы-гъэтэджы.

Убыхыбзэ гушыIалъэр зэхэ-зыгъэуцогъэ шIэныгъэлэжъэу Г. Фогт зэритхырэмкIэ, убых гу-шыIэу **«дагъэм» (дыгъу/**

дэгъу) имэхъанэ мыщ фэдэу кызырэдзэкIы: «хороший», «но-вый», «молодой», «храбрый», «мужественный». Г. Дюмезиль итхыгъэмэ мыщ фэдэуи уаре-хьылIэ: енгъугъэ **«дагъэ»**-р **д(ы) агъэ**-м кытекIэкIэ, мыщ фэдэ мэхъанэ ритыгъэ «расцвет», «пора зрелости».

Убых гушыIэу **дагъэ**-ри, адыгэ гушыIэу **дэгъу**-ри, къэ-бэртэе кыIуакIэу **дэгъуэ**-ри лъапсэу яIэмкIи мэхъанэу ра-тырэмкIи зэу сяплъы, сэлъы-тэ; лIэшIэгъухэм макъэу зэрэ-зэхэтхэм тIэкIу зэхьокIыны-гъэхэр афэхьугъэхэми, ямэхъанэ кыэнэжъы. ЗэхьокIыныгъэу макъэм афэхьухэрэр ударениер зытефэрэ мэкъэзещэхэми яп-хыгъ (зэгъапш: **дэгъуы** — **бжъэ+дэгъуы**, ау **бжъэдыгъу**, ударениер ыпэкIэ зыльэкIуа-тэм, мэкъэзещэу **э-р ы**-кIэ зэ-хьокIыгъэ хьугъэ, кIэухым пы-тыгъэ мэкъэзещэу ударениер зытефэштыгъэ **ы-р** темыфэ-жы зэхъум пызыгъ).

Сэ сипшIошIыкIэ, лъэпкы-цIэу **бжъэдыгъу** зыфиорэр убыхыбзэу **бжъэдагъэм** кы-текIы, мэхъанэу ратыштыгъэ-ри, иIэри «бзакIэ» — «новый язык», «бзэ псалъакIэ» — «но-вая речь». Енгъугъэ убыххэр бжъэдыгъу лъэпкыым нахь класэу нэлуасэ фэхьугъэхэкIэ. Убыххэм адыгабзэр дэгъоу ашIэщтыгъэ, адыгабзэм нахьы-бэрэмкIэ рыгушылэхэу хьугъа-гъэх. Ежъ ашIэу зэсэгъэхэ ады-габзэм бжъэдыгъубзэр тIэкIу зэрэтекIырэм пае **бзакIэ**-кIэ («новый язык») еджэгъэнхэки мэхъу.

ГъЫШ Нухъ.
Филологие шIэныгъэхэм-
кIэ доктор.

донскэм илэзхъан кышегъэзэ
кыгъэгъу, Урыс-Кавказ заом,
апэрэ ыкIи ятIонэрэ дунэе за-
охэм цыф миллион пчъагъэу
ахэкIодагъэхэм, сэкъат ху-
гъэхэу кыыхэкIыжыгъэхэм, не-
пэрэ мафэхэми хэгъэгу зэфэшъ-
хъафхэм ащыкIорэ заохэм
ахэкIуадэхэрэм, ахэм тхъа-
мыкIэгъо шыкIагъу цыфхэм
кыафыхьэрэм, гууз-шъхъэузу,
хэмыкIокIэжъын тыркъоу
акIышгъохэм кыытенагъэхэм,
агухэм кыдызнагъэхэм, якуо-
шэгу макъэ заом икIэшакIохэм

Нэлуасэ шъуэфэсшы сшоигъор илъэс 43-рэ клэлэгъэджагъэу, шэн-зэхэтыклэу тилэхэм арыгъуазэ зиурокхэр гъэшлэгъонэу зыгъэпсыштыгъэхэу зишлушлэ мыухыжэ Лъэцэр Заурбэч Пшымафэ ыкьор ары. Ар гъэтхэпэм и 10-м, 1943-рэ илъэсым тиадыгэ шъолъыр шызэлъашлэщтыгъэ къоджэ цлэрылоу, зыцлэ чыжъэу лугъэхэ Зеклогъу Уцужыкьо, Пэнэшъу Сэфэр, Бэрэтэрэ Хьамидэ, Пэнэшъу Хьамзэт, Шэшлэ Казбек къыздэклыгъэхэ Къэзэнэкъоежъым шыщ лэжъэкло унагъом кыхьухьагъ. Унагъор нэбгырабэ хьуштыгъ.

Къытхэмытыжъми тщыгъупшэрэп

Ятэу Пшымафэрэ янэу Хьаджэжызырэ Хэгъэу зоошхом иуахтэ кыхиубытагъэхэу шытыгъэх нахь мышлэми, сабийхэр хащыжъын альэклыгъ. Ахэр анахьыжъхэу Хьаор, Хьымсад. Аскэрбий ыльэкл къымыгъанэу Хэгъэу зоошхом хэлажъэзэ кыхэклыжыгъэп, ыпсэ тэщ пае ытыгъ. Хьазрэтэ Хэгъэу зоошхом хэлъжъагъ, дэгъуклэ, дахэклэ тиадыгэ намыс лъагъэу лэтыгъэу теклоныгъэр къыдихи ядэжъ къызэкложьым, ичылэгъухэми иныбджэгъухэми джэгушхо фашыгъагъ. Иколхоз гупсэу «Советская Адыгея» зыфилоштыгъэм пэрытныгъэр шызылыгъыгъэ бригадэм ипашэ пенсием оклофэклэ цылэжъагъ. Сарыет, Марыет, Хьарыет — ахэми ящытху арагъалозэ, пенсием оклофэхэ колхозым Иоф шашлагъ.

Заурбэч километри 7 фэдизклэ къапчыжъэгу гурыт еджаплэу хышхом ычлэ хьужыгъэ Едэпсыкьоешхом дэтыгъэр дэгъоу къызэриухыгъэм лъыпгъэу ичылэ дэтыгъэ гурыт имыкьурэ еджаплэм илъэситло шылэжъагъ. 1963-рэ илъэсым клэлэгъэджэхэр къызшагъэхьазырхэрэ Адыгэ къэралыгъо

институтым ихимикэ-биологическэ факультет члахьы, 1968-рэ илъэсым кыухыгъ. Шъхьэгъусэ фэхьугъаклэу Шылужъумэ япху Светланэу кыдеджэщтыгъэр игъусэу Белгородскэ хэкум ит чылагъоу Муром агъаклохэш, илъэситфэ Иоф къышашлэ. Ащ къызыкыжъэкклэ, 1972-рэ илъэсым Заурбэч Адыгэкъалэ дэт гурыт еджаплэу N 1-м лэжъагъэу 1974-м кышцегъэжъагъэу поселкэу Лъэустэнхьаблэ дэт еджаплэу пчыхьэрэ зыщырагъаджэхэрэм иофшлэн шыпедзэжъы. 1980-рэ илъэсым Адыгэкъалэ кышцэуахыгъэ еджэплэу N 3-у зэлъашлэ тхэклошхоу Лъэустэн Юсыф ыцлэ зыфаусыгъэм къегъэзжышлэ, пенсием оклофэ ипшъэрылхэр дэгъоу ыгъэцэклэхэзэ Иоф щешлэ. Зыдэлъжъагъэхэм шлу заригъэлэгъун ыльэклыгъ, джы кызыщынэсыгъэми ищытху мыкыасэу агу къэкыжъ зэпыт.

Заурбэч Иоф ешлэфэ кыгъэхьэгъэхэ шытху тхылги 10 ишъхьэгъусэ Светэ кытегъэлъэгъух. Урысые Федерацием народнэ гъэсэныгъэмклэ иот-

личникигъ. 1994-рэ илъэсым Заурбэч шлухьафтын лъаплэу Джордж Сорос ыцлэклэ шытыр кырапэсыгъ.

Заурбэч сэри Иоф дэсшлагъ, цыфышлу дэдагъ, шлу умылэгъун умылэгъкынуу шытыгъ. Ащ ицфышлушлэу кытегушылэзэ игъунэгъумэ ащыщ Пэнэшъу Мухьдинэ кьелотэжъы ишагу асфалыт тыраригъалхэ зэхъум, зэрымьгъэлэлоу илахьылхэм яклалэхэр игъусэхэу а Иофыгъо мыпсынклэр зэрэфигъэцэклэгъагъэр. Ащ фэшъхьафэу гъучл гаражэу кыфащагъэр ежъым фэшъхьаф лэпылэгъу зэрымьлэзэ зэрэфигъэуцугъагъэм бэрэ игугъу ышлэжыгъ. Джащ фэдэу яхьаблэ цыф кытеклыгъэп ар зыдемылагъэ. «Шы-лэзэ ежъ-ежъырэу саугъэт зыфигъэуцужыгъ» зыфалорэм фэд.

Заурбэч ахэмытыжъми ащыгъупшэрэп. Клэлэцыкылухэу Муром чыжъэм шыригъэджагъэхэми, коллективзу зыхэтыгъэхэми идунай ехъожыфэ писъмэ пчыагъэ кыфатхыгъ ишлушлагъэрэ идэхэлъагъэрэ зэрэщымыгъупшэщтыр арытхагъэу.

Заурбэчрэ ишъхьэгъусэу Светэрэ сабыитлу — Фатимэрэ Русланрэ зэдаплугъэх, рагъэджагъэх, алъэ тырагъэуцагъэх.

КЪЭДЭ Мухьдин.

Сурэтым итыр: Лъэцэр Заурбэч.

Лъэпкъ гъэзетыр гъусэшлу

Ныдэльфыбзэм фэгъэхьыгъэу «Адыгэ макъэм» кыхьэрэ тхыгъэхэу сызаджэрэмэ тхэным сыфагъэблы.

Тилъэпкъ гъэзет гъогу кыхьэ, гъогу кын кыкылу. Ащ ихьышъэ-икъэхьуклэ гуфэбэныгъэ хэлъэу журналист лэпласэу Лъэхъусэжэ Хьаджэрэтбий кытхыгъ. Гъэзетым блэкыгъэ лэшлэгъум шылэжъагъэмэ ацлэ кырилозэ тынэгъу кыкылигъэуцожыгъэх.

Джырэ тимафэхэм «Адыгэ макъэр» нахь лъэгъупхэу, итеплэклэ зэгъафэгъэу, лъэпкъымклэ шъуашэу кыдэклы. Ныбжъымклэ сэ «Адыгэ макъэм» илэгъумэ сачыщ. Ащ гъогу кыкылу гъэм сыхэшагъ, сыгуклэ спэблагъэу шыт.

Лъэпкъ гъэзетыр, адыгэмэ якышыр, джырэ адыгэмэ яхымэу еджэхэрэп. Тапэкклэ гъэзетэу «Социалистическэ Адыгей» зыцлагъэм лыгъэныгъэшхо цыфхэм фашыштыгъэ, шылэжъэрэ журналистхэм шъхьэклафэ арахыштыгъ. Ахэм творческэ зэпхыныгъэ ин Тембот дырялагъ.

Сыд фэдэрэ уахьти лъэпкъ гъэзетыр адыгэм игъундж. Итыгъуаси, инепи, икъэклошти иплъэгъоштых, ибгъотэщтых. Гъэзетым ижурналистхэм ясэ-нэхьатклэ лэплэсэныгъэ ахэлъэу

жэбзэ къабзэкклэ къэтхэх. Ащ къахэзгъэщыхэрэмэ гуфэбэныгъэ афысылэу тлэклуи ся-хьуапсэ къадэхьурэмклэ... Гушылэм пае: Лъэхъусэжэ Хьаджэрэтбий, Мамырыкьо Нурыет — ахэр пшынэо лэпласэмэ ясэгъапшэ. «Адыгэ макъэм» ижурналистхэр сыхымэ хэп, ащ къатхэхэрэри сыгуклэ спэблагъэх, ятхыгъэмэ сяджэ. Гъэзетыр сэ гъусэшлоу си; ащ гулытэр къегъэушы, шлэжъыр пщигъэгъупшэрэп, неушырэ мафэм уфегъэблы. «Адыгэ макъэр» гъусэшлу, ащ емыджэрэр хэукъо.

Лъэпкъ гъэзетэу ныдэльфыбзэкклэ тхыгъэу кыдэклырэм непэ ифэшъошэ уасэ фэзымышлырэр нахьыбэ хьугъэу зэхэтэхы. «Хэта адыгабзэр зищыклагъэр?» зылорэмэ тафэу-уклыгъэ, тызнэсыштыр къэшлэгъуае ащ тетыштыгъ ыкли шынагъо. Ащ Иофыр зэрэфагорэр шъэфжыгъэп. Ар сишъхьаклоу ситхэн лъысэгъэжъагъатэ. Ащ убагъэ хэмылэу, гъэспэтхыдэ еджэрэмэ аштэнэу, къашъхьэпэнэу сыфай.

Бзылфыгъэ шлагъоу гушы-лэгъу сызфэхьугъэм бзэр зэри-

мышлэрэмклэ сызегъым, кысылуагъэр ары:

«Бзэ лые шылэп, бзитлу сэшлэ — хватит, адыгабзэм тырагъэджагъэп, мары зэдзэклэн Иофымклэ лэпылэгъу тхылгэ си урысыбзэр зымышлэрэ недоу-чкэмэ апае». Ащ иныдэльфыбзэ пыут ыкли пыдзэшлэ. Ащ фэдэхэм лъэпкъ зэхашлэ ялэп.

Шлэныгъэлэжъхэм алорэр нэпэмьклэ: бзэу лъэпкъым илэр зычлэнклэ, лъэпкъыр мэклодэу ары. Уиныдэльфыбзэ уихъэтэпэмьхьэу, убзэкклэ уемыджэ-шъумэ, умыгушылэмэ тара узэрэадыгъэр? Ащ фэдэу адыгэ ныкьохэм лъэпкъым ыльапсэ клаути. Ахэм афэдэмэ аклырыплъэу къаклэхьухьэхэрэми уащыгушынэу мы охьтэ благагъэм шытэп. «Янэ еплты ыпху къащэ» — пклэнчъэу алорэп. Хэмылхьагъэр къэкыштытэп.

Ныдэльфыбзэр къэлэтыгъэ-нымклэ къэралыгъом иллыкломэ алорэрэ, ашлэрэри бэ. Тиреспубликэкклэ алэрэ Иофмэ ащыщ клэлэцыкылу лыгъыплэ зэтэгъэпсыхьагъэхэр, еджэплэ зэгъэпшыгъэхэу адыгабзэр зышцэрагъэшлэщтыр, ашлэрэ еджаплэхэу факультетхэр бзэмклэ зилэхэр зэрэщагъэпсыхэрэр. Амал-къулайыныгъэ хэлъэу клэлэпхьэхэм ыкли клэлэгъэджэхэм ахэм егъэджэн Иофыр ащызэхаштэ. Адэ егъэшлэрэ гъэунэфыгъэ шлыкылу «сабыим иплун унагъом кышцэжъэ» зыфалуагъэр тыдэ хьугъа? Е зэклэри зэфэдэу детдомовскэу лъэпкъ зэхашлэр,

лъэпкъ гуклэгъу-шлулэгъур амышлэу, инкубаторскэу къэхьунхэм ишынагъо кыдалы-тэрэба зисабый пэлапчъэ зы-зышлырэ ныхэм? Кын зыдэ-мылэгъугъэм ушымыгугъ гу-клэгъуклэ.

Хэти лфыгъэм пэпшыным шылэп. Зисабый нэрызы зы-шыхэрэм къахьуллэрэр зэкклэ зилажъэр ежъхэр ары. Ар зы-пшъэ имыфэрэ ны-ты ныбжыкылэхэр «нынэпосэу» плы-тэнхэу атефэ ыкли ары зэрэ-хьухэрэр.

Яныдэльфыбзэ нахь нэ-мыклэ къэралыгъуабзэхэм язэ-гъэшлэн тыныбжыкылэхэр нахь дехьыхых. Къызэрэслагъэу, о уиныдэльфыбзэ пыдзы пшы-ныр шъхьэмылгытжыныгъэу ащ ехуллэ. Шылагъ лъэхьанэ сабыим ыпашъхьэ адыгабзэ-клэ шымыгушылэхэу «интел-лигенцие» зыфалохэрэм ащыщ унагъохэр. Ахэм ялэуж непи тетхэр ары «чылэпхъэ» дэй къэзытыхэрэр. Шылагъэх нэ-мыклэхэри адыгабзэм рыпсэу-хэу, рылажъэхэу, ащ цлэрыло-рыхьугъэхэри: Цуамыкьо Фа-тимэ, Клэрэщэ Зайнаб, Мэрэ-тыкьо Шыгъотыжэ афэдэхэу. Хэта ахэр зымышлэхэрэр? Мыхэр лъэпкъым шыгъупшэ-щтэп.

Хэзгъэунэфыкылэрэр, бэмэ зэралоу, «чыр цынэзэ къуф», клалэр цыкылузэ зэрагъасэрэр ары. «Хинэжышты, ышлэ-жышты», нымэ зэралорэр тэрэ-

зэп. Ащ епхыгъэу згъэунэфы-гъэмэ ягугъу къэсшылэн. Сабы-им иплун зытефэрэр, зэпхы-гъэр ныр ары. Ным бзэр ышлэн-фае. Мэзэ зытлушым кушъэм хэлъэз сабыим гушылэ макъэ-хэр зэхьыргъэхынхэ фае. Анахь мэхьанэ зилэмэ ащыщ кушъэ оред макъэри. Пасэу сабыир макъэм клэдэулыным эсэ: дэгъури, дахэри зэхифэу мэхьу. Арыба, убзэ-лэбзэкклэ зэдэхашлэхэрэ лэрылыгъ сабыим уфэ-губж фэдэу зыпшыкылэ, ыпсэ хэлэжъэу, зыгъэшлэжъэу, нэпсыр кызыклетэкьохэрэр. Ау тлэклу шыабэу ышъхьэ утелабэу, узы-фэупсэкклэ, зи мыхьугъахэу зэ-клэклыжы. Гушылэныр илъэс 1,5 — 2-м нахьыбэм рагъажъэ. Дэгъоу зыпылтыхэр чан цыкылу мэхьух. Клэлэцыкылу оредхэм, лурьлупчъэхэм, усэ дэгъухэм ашклэ лъэшэу яшлуагъэ къэкло. Адыгэбзэ мэкъэ лужъу зэхэлъ-хэми клэлэцыкылу тхьаклүмэр ясэ. Мафэ къэс етлупшыгъэу узыпылтым, псынклэу ыбзи, ышъхьы ахэхъо.

Джащ фэдэх: «Бзыу-бзыу гуаго...», «Хьаклыба, кыбы-хьуа, татэ лэхьо тегъаклы!...», «Мяу-мяур сикушъ...» зыфи-лохэрэр, нэмыкыхэри.

Клэлэцыкылу нэклүбгъоу «Ты-гъэнэбзыи» зыфилорэм сабий-хэм апае бэ гъэшлэгъонэу кы-хьэрэр. Ахэм зэкклэмэ ны-тыхэ-ми, клэлэцыкылухэми, егъэджа-кылохэм гъунэ алъафымэ, уна-гъом ис сабыир плугъошлу къа-фэхьушты. Непэ сабыим упы-лы пшлоигъомэ, шыплэгъышты, ебгъэшхышты, тхылги, джэ-гуалы уащыкыштытэп, ау зи кы-мыдзэмэ — цыкылури кызы-рэхьу имэщэу къэтэджышты. Сабыйхэм тягъгъумэ, тине-ушырэ мафэ пстэуми кыте-шлушлэжышты.

КЛЭРЭЩЭ Зуз.

Сырэ лъэхъани шгъэрыл шхъафэу кӀэлэегъаджэм иӀэр кӀэлэеджакӀохэм плуныгъэ дахэрэ шӀэныгъэ куурэ аригъэ-гъотыныр ары. Ау ар къызыбдэхуштыр Иофэу узпылым угуклэ уфэщагъэу, гуахъо хэбгъуатэ зыхуыкӀэ ары.

Щыфыр дэгъоу шӀэу, иофшӀакӀи ушыгъуазэ зыхуыкӀэ, къылэжыгъэу къепӀолӀэн плъэкӀыштыр бэ. Ащ фэд непэ зигугъу къэсшымэ сӀлоигъор. Ар кӀэлэегъэджэ пэрытхэм ащыщэу Адыгэкалэ иублӀпӀэ

ары Маринэ адыгэ гушы-лъэжхэм, лъэкъуацӀэхэм, цӀэхэм язэгъэшӀэн, яугъоин шӀогъэшӀэгъонэу зыригъажьэрэр. А ИофшӀэным хэзыщагъэр бзӀшӀэныгъэлэжъэу ублӀпӀэ классхэм яфакультет идеканыштыгъэу Блэгъожь Зулкъарин.

Маринэ творческэ екӀолӀакӀэ иӀэу урок гъэшӀэгъонхэр зэхещӀ. Сыд фэдэ Иоф рихуыгъагъэми, гупшысакӀэхэр иофшӀэн хелхъэх, нэрылэгъу ІэпыІэгъухэр, схемэхэр, сурэтхэр, текстхэр, компьютернэ технологи-

КӀэлэегъэджэ пэрыт ыкӀи пэщэ дэгъу

еджапӀэу N 6-м ипашэу ыкӀи ублӀпӀэ классхэм адыгабзэр ащызгъашӀэу Чэтыжъ Марин.

Лъэпкъым изекӀокӀэ-шӀыкӀэхэм, итарихъ Маринэ исабынгъом къыщегъэжыгъэу ыгу-кӀэ афэщагъ. А шӀульгъуныгъэр хэзылхъагъэр янэжъэу Бжыхъэкъоежым щыпсэу-щтыгъэу Барцо Цацыу. Янэжъ бгъодэсэу ордэхэм, пшысэхэм, таурыхъхэм ядӀуштыгъэ.

Апшгъэрэ еджапӀэм чӀэс зэхъум тарихым, шӀэн-хабзэм яхыплӀгъэ литературэр нахъ къызэрэзыІэкӀигъэхъаштым ыкӀи ишӀэныгъэ зэрехигъэхъо-щтым ишпыпкъэу апылтыгъ, ау ащ дыкӀыгъоуи институтым иобщественнэ щыІакӀэ ишпып-къэу хэлажъэщтыгъэ. Ащ фэд зӀлхъалӀэр шӀэныгъэлэжъэу Шхъэлэхъо Абу зипӀэщгъэ Адыгэ Хасэм иныбжыкӀэ къу-тамэу институтым щызэхаш-щэгъагъэр. А ныбжыкӀэ хасэу Къулэ Азэмат зипӀэщгъэм апӀэрэу адыгабзкӀэ «Сыд? Тылд? Сыдыгъо?» зыфиІорэ джэгукӀэр институтым щызэхашгъагъ. Шхъэлэхъо Абу ягъусэу Нал-щык, Щэрджэс къалэ, Хъабз хасэхэм яІофшӀакӀэ зышагъэр-гъозэнэу ныбжыкӀэ купыр бэрэ кӀощтыгъэ. А лъэхъаныр

ехэр урокым щегъэфедэх. Урок-зэнэкъокъухэр, урок-къэ-гъэлэгъонхэр, урок-зэфэхы-сыжхэр гурыІогъошӀухэу зэхещӀ.

Еджэгъу уж уахътэми Иоф-тхъэбзэ зэфӀшхъафхэр Маринэ бзэу зэхещӀ. УблӀпӀэ еджапӀэм Иоф шишӀэнэу зыщыригъэжы-гъэм къыщыублагъэу Адыгэ-къалэ имузей (еджапӀэр зычӀэт унэм хэт) зэхещӀ. Илъэсыбзэ музей ипашэу Иоф зышӀэгъэ Дэхъужь Светэрэ джы ипашэу ХъэдэгъэлӀэ Зухрарэ Чэтыжъ Маринэ акъылэгъу фэхуыгъэхэу зӀлукӀэ гъэшӀэгъонхэр музейм щырагъэкӀокӀых. Ахэм яна-хыбэр лъэпкъыбзэм, хабзэм, шӀэным, нарт эпосым, ордэжы-хэм, ІорыІуатэхэм афӀэгъэхы-гъэх. Дэхъужь Светэрэ Маринэ нэрэ сабыр къызышхъэр ма-фэм къыщегъэжыгъэу илъэс охуфӀкӀэ фӀо-фашӀэу фыра-гъэкӀокӀхэрэм яхыплӀгъэ тхылъ «ГъашӀэм иапӀэр илъэс» ыцӀэу 2005-рэ илъэсым къыха-утыгъ. КъыкӀӀэлыкӀорэ илъэ-сым а тхылъым игъэфедӀнкӀэ методическэ ІэпыІэгъоу «Ады-гэ зэхэтыкӀэ хабзэхэр языгъэ-хырэ кӀэлэегъаджэхэм агъэ-федӀнымкӀэ ІэпыІэгъу» ыцӀэу урокхэр зэрзэхӀэщӀтхэр дэт-

хэу тхылъ къыдагъэкӀыгъ. Предметэу «Адыгэ хабз» зы-фиІорэр языгъэхырэ кӀэлэ-егъаджэхэмкӀэ ахэр ІэпыІэ-гъушӀух.

ЫпшгъӀкӀэ къызэрэщытӀуа-гъэу, Чэтыжъ Маринэ цӀэ-лъэкӀуацӀэхэм яугъоин Иоф дишӀагъ. Адыгэкалэ адыгъу дӀсхэм ацӀэ-лъэкъуацӀэхэр зэр-рзэхэт шӀыкӀэхэр, мэхъанэу яӀэр, япчъагъэ, тхыдэу апыл-хэр Блэгъожь Зулкъаринэрэ ежыӀррэ зэрагъэшӀагъэх, зэфэ-хысыжхэр ашӀыгъэх ыкӀи Тхьэркъохо Юнысрэ Блэ-гъожь Зулкъаринэрэ ятхылъэу «Адыгейские фамилии и име-на» зыфиІоу 2002-рэ илъэсым къыдӀэкӀыгъэм къыдӀхъагъэх.

Илъэсыбзэ хуыгъэу Чэтыжъ Маринэ Адыгэ къэралыгъо университетым бзитӀушӀэ-ныгъэмкӀэ и Гупчэ (джы бзи-тӀушӀэныгъэм и Лабораторие) шӀогъэшӀэгъонэу къыдӀлажъэ. Лабораторием зехищӀэр семи-нархэм, зӀлухыгъэ-урокахэм, ушӀэтын зэфӀшхъафхэм, кон-ференциехэм гуахъо ахигъуа-тэу къахэлажъэ. Ежъ зипӀэщэ ублӀпӀэ еджапӀэми мызэу, мытӀоу мыщ фэдэ Иофыгъохэр щызэхэтщӀагъэх. НыдӀӀыфы-бзэм и Дунэе мафэ ехыплӀа-

гъэхэу урок гъэшӀэгъонхэр къытыгъэх, иеджакӀохэм сцен-кэ хъалэмэтхэр къагъэлэгъуа-гъэх.

НепӀэрэ мафэм къэралыгъом зэхъокӀыныгъэу щыхуэрэм къыдӀэлытагъэу гъэсэныгъэм екӀолӀакӀэу иӀэхэр зэфӀхы-сыжхъэх, проектэу «Наша но-вая школа» зыфиІорэр гъогу тхъагъ. УблӀпӀэ еджапӀэри республикэ зэнэкъокъум хэла-жыи текӀоныгъэ къыдӀэзыхы-гъэмэ ащыщ хуыгъэ. ЕджапӀэр чыплӀэ ушӀэтын-уцупӀэу агъэнэ-фагъ.

Модернизацием ишӀапхъэхэр щыІэныгъэм щыгъэцӀкӀэгъэн-хэм фӀэшӀ егъэджӀэн-плуны-гъэр еджапӀэм зэрэщызэхӀ-щӀштӀым фӀэгъэхыгъэ курсэу 2011-рэ илъэсым шӀкӀогъу ма-зэм къалэу Ростов-на-Дону щыкӀуагъэм Маринэ шылагъ. ЕджапӀэхэм япашӀэхэм яконфе-ренциеу гъэтхӀапэм Москва щыкӀуагъэми Маринэ хэлэ-жыагъ ыкӀи Щытху тхылъ къылэжыгъ. ЯтӀонэрэ апшгъэ-нэрэ гъэсэныгъи зэригъэгъо-тыгъ.

Ыгу зӀлухыгъэу ыкӀи зышхъа-мысыжъэу сабыйхэм Чэ-тыжъ Маринэ Иоф зэрадишӀэрэр уахътэм къыгъэлэгъуагъ. Зи-пӀэщэ ИофышӀэхэр зылышӀӀэнх, дӀхагъэм, дэгъуыгъэм, пэрыт-ныгъэм, ИофшӀэным афишӀӀнхэ елъэкӀы. ИофшӀэгъухэм алы-

тэ, агъэлапӀэ. Сабыйхэри, ны-тыхэри къыфӀэразэх. 2010-рэ илъэсыр кӀэлэегъаджэм и Илъэсэу агъэнэфагъагъ. А уахъ-тэм къэлэ зэнэкъокъоу (Грант главы города) агъэнэфагъэм апӀэрэ чыплӀэр къыщыдихыгъ. А илъэс дэдэм Адыгэ Респу-бликэм и Президент и Рзэныгъэ тхылъ къыратыгъ. 2007-рэ илъэсым Урысые Федерацием ыкӀи илъэс зэфӀшхъафхэм Адыгэ Республикэм гъэсэны-гъэмрэ шӀэныгъэмрӀкӀэ ямини-стерствэхэм щыгъху тхылъхэр къыфагъэшӀошагъэх. 2011-рэ илъэсым УФ-м гъэсэныгъэмкӀэ иІофышӀэ гъэшӀуагъэ хуыгъэ, Адыгэ Республикэм и Къэра-лыгъо Совет — Хасэм и Щыт-ху тхылъ къыратыгъ.

Чэтыжъ Маринэ игуапӀэу илъэсыбзэ хуыгъэу Адыгэкалэ игъэзет матхэ, статья гъэшӀэ-гъонхэр къырегъахъэх, «Ады-гэ макъэм» иныбджэгъушӀу.

Общественнэ ИофшӀӀэнхэри ыгу етыгъэу Маринэ егъэца-кӀэх. Партиеу «Единая Россия» зыфиІорэм икъутамэу Ады-гэкалэ дэтым и Политбюро хэт, иІахышӀу хешӀыхъэ.

ИунагъокӀи иІофшӀӀӀнкӀи Маринэ щысэтэхыплӀэу ыкӀи ІэпыІэгъушӀоу иІэр Адыгэка-лӀкӀэ гурыт еджапӀэу N 2-м илъэсыбзэрэ Иоф щызышӀагъэу, ежъ икӀэлэегъэджагъэу, игуа-щэу Чэтыжъ Дарихъан Хъарунэ ыпхъур ары. Маринэрэ ишхъ-хъэгъусэу Юрэрэ якӀалэу Аль-бек Краснодар дэт мэкъумэщ академием ия 2-рэ курс щеджэ. А унэгъо зэгурьІожь дахэр ары Маринэ иІофшӀӀӀнкӀэ кӀуачӀэ къезытырэр.

Маринэ иІофшӀӀӀн хӀахъоу, ишӀушӀӀ багъоу джыри илъэсы-бэрэ къыткӀӀэхуыгъэр лӀэужхэм яІуныгъэ-гъэсэныгъэ фӀэлэ-жъэнэу фӀэтӀо.

КӀЭСЭБЭЖЪ Нэфсэт.
Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым бзитӀушӀэ-ныгъэмкӀэ и Лабораторие егъэджӀэн ИофхэмкӀэ испе-циалист.

ЗЫ ТХЫГЪЭКӀЭ СИШӀОШӀ

Бзэгухъэм къамыш огъу ехы

Зызылгытэжырэ цыфэу, лъэпсэ тӀэрэ зӀӀэу, унэгъо гуп-сӀф шапӀугъэм бзэгухъаныр зэ-рипӀэсыжышӀтӀп ыкӀи къыз-хигъэфӀӀтӀп. Сыда плӀом бзэ-гур уцӀӀӀӀтхъэм фӀэд, къэзы-Іуагъи, зыІотэжыгъи зэшъо-гъух, бзэгум ыІапси кӀэхъэ-гъуагъ.

Бзэгухъаныр — тхъамыкӀэ шӀэн, арышъ, ухэтми ащ зыде-мыгъэхъыхымэ нахышӀу. Иофынчъэ, акъылынчъэ шӀэн бзэгухъаныр. ЕтӀани, ежъхэм армэу-шхъахынагъэу ахэ-лым, зэрэнэкъокъуалэхэм, акъылышӀуагъэм зэрӀпӀэчы-

жъэхэм къахӀкӀэу, а шӀэныжъ мыгъор бэмэ ащыщ мэхъу. Уахътэр зышӀобылымэу, акъыл-шӀэныгъӀкӀэ фэныкӀогъэн-чъэм, Іогъэ-къӀожыгъэ хы-бӀэй шӀыкӀэр къыридзӀрӀп. Урысыем пасэм къыщыкӀӀэдз-гъэу мыщ фӀэд гушыІэ къыше-кӀокӀыштыгъ: «**доносчику кнутом**». Адыгэхэми Іогъэ-къӀожыгъэ бырсыр къызаха-хъӀкӀэ аІо: «**ай-анасын, а зӀкӀэм анахъ мысэр а бзӀгур къезыхъакӀыгъэр ары, ар фӀедӀхэгъэкӀыплӀэ фӀэхъун шӀошӀыгъ**».

Арышъ, бзэгухъанри, ты-

гъонри, цыфусынри — цы-фыр зыгъэцӀыкӀурэ шӀэных. Ахэм амал горэ иІахэмэ защыб-дзыемэ нахышӀу, ау ащ къы-кӀырӀп уапашхъэ мытӀэрэ зекӀуакӀэ къызышхъафӀэрэм уемыжӀэдӀӀӀнэу. Ау нахыбэм сыда ашӀӀэр? ГупсӀэфыжъэу жъаеи къыІорэм едӀлух, умы-шӀэмэ пшысӀжъ къафӀеуатэм фӀэдэ, етӀанэ цыкӀу-цыкӀоу акъузыгъэ гушыІэ дыджхэр мокӀэ-мыкӀэ шаІуатэ е зӀриІо-лагъэм гуапэ шагъэхъоу ра-Іожы. Ары тхакӀоу ПӀӀӀӀшӀу СӀфӀэр ирассказ кӀӀкӀэу «КӀӀху-кӀӀчъ» цӀэу зыфишӀыгъэр зӀ-хышӀагъэр. КъыІуатӀэр: лым къэралыгъо тын къыфӀашыгъ, зышӀӀхэрэм ащышхэр къыфӀ-гушӀох, ыдӀжъ къакӀуи Къо-

лэжыкӀо Къасимэ дэхэ дэдэу къыфӀӀӀӀуагъ, ау ежыр ащ игушыІӀхэр зыфӀӀӀӀ тӀӀкӀу щыгъуазӀти, мэхъаншхо ари-тыгъӀп, шӀокъабылыгъӀп. Ащ ыуж кӀӀкӀэу ШӀэнышӀокъо Ас-фаркӀэ СӀфӀэр эджагъэр ыдӀжъ къӀкӀуагъ, ари къыфӀогъушӀуагъ, Къасимэ къӀбарыр къыри-Іуагъэу зэрэщытыр къыхигъэ-щыгъ. Мыщ дӀжыым тын лъа-пӀэр къызӀратыгъэм Къасими джыдӀдэм моу кыхыи зӀригъэ-кӀотэжыгъэр къыІуагъ. Авто-рым лышӀуІкӀэ ылытӀэгъэ Ас-фарыр къеупчӀы: «Адэ сыда къыуІуагъэр?» (пчыпӀыджын иупчӀи, чӀӀылыхъухъэ). «Къыс-фӀогъушӀуагъ». — Ащ ежӀшты-гъэу къычӀӀкӀын, мо ШӀэны-шӀокъо Асфар Къасимэм ыІуа-гъэу ышӀӀӀрэр зӀкӀэ зимӀфӀкӀым къынынгъэсыжыгъ.

«Ащ раІуалӀӀэрэр, кӀӀхъу-кӀӀчъэу зӀралорэр къегъэшып-

къэжы», — еІошъ авторым тхыгъэр къеухы.

Ау сӀэ мы къӀбар цыкӀлум сызӀригъэгупшысагъэр нэмыкӀ — щыри — апӀэрэ гушӀуакӀори, ятӀонэрэ зӀщыхъуакӀори, «сыз-гъэныбджӀэгъурэ Къасимэ зы-Іорэ лӀэу шӀухъафтыныр къы-зӀратыгъэри бӀкӀэ зӀтекӀыхэр-рӀп, щымэ язи бзӀгур щитгъэзы-ерӀп. Адэ о пшхъӀкӀэ ныбджэ-гъуныгъэр зэмыпӀэсырэм гу-лӀитӀэрэба хъӀэтӀпӀэмыхы-ныгъэу фыуиІӀэр? Ащ нэмыкӀэу, иІокӀэ-шӀыкӀӀэхэм зӀрашӀыгъуа-зӀри къеІо, адэ зӀкӀэ ышӀӀӀшты-гъэмэ, сыда етӀани адӀр Асфа-рым къыІогъэ-къыІотэжыгъэ-гъэм зыкӀапылтыри? — Арышъ, сӀэ сишӀошӀкӀэ, щыри хӀэукъо, нӀфӀэрыІуагъэр зишӀӀн ахэс-лӀагъорӀп, рассказыр ащ къе-гъӀпӀуакӀэ, гъэсӀпӀтхыдэ гу-щыІэ закъуи къыхӀагъӀӀп.

МАМЫРКЪО Нурует.

ДЗЭМ КЮШТХЭМ ЯЗЭНЭКЪОКЪУХЭР

Къулыкъур дэгъоу ахьышт

Дзэм къулыкъушлэ клонэу зызыгъэхъазырыхэрэм язэ-
нэкъокъу тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкӀуагъ. Адыгэ Респуб-
ликэм икӀалэхэмрэ ирайонхэмрэ якӀэлэеджакӀохэр
зэӀукӀэгъухэм ахэлэжъагъэх.

Автоматыр псынклэу
зэпкырахын,
аугъоижьын фæе.

ТэхьутэмькӀое районым кыкӀыгъэхэр зэнэкъокъум чанэу хэлэжъагъэх.

— НыбжыкӀэхэм япсауныгъэ агъэпыгъэным фэшӀ спорт лъэпкӀ зэфэшхьафхэм апылтынхэ фæе, — кытиӀуагъ Адыгэ Республикэм физкультурэмкӀэ ыкӀи спор-
тымкӀэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкъо Муратэ. — Зэнэкъо-
къухэу Мыекъуапэ щызэхэтша-
гъэхэм ухъазырыныгъэ анахъ
дэгъу кыпшызыгъэлъагъохэрэр
къуаджэмэ, кӀалэхэм ащыкӀорэ
спорт зэӀукӀэгъухэм бэрэ ахэла-
жъэхэрэр, хэушхьафыкӀыгъэу
лоф зыдзышӀэжыкӀохэрэр арых.

— Футбол, волейбол ешӀэх,
атлетикэ псынклэм щызэнэкъо-
къух, дзэкӀолӀ шъуашэхэр ащы-
гъэхэу командэхэр пчэгум кы-
рэкӀох. Автоматыр зэпкыра-
хышъ, аугъоижьы, спорт щэрыо-

нымкӀэ зэнэкъокъух, — зэдэгъу-
щылэгъур лъегъэкӀуатэ респуб-
ликэм испорткомитет илофышӀэу
Дмитрий Щербаневым. — КӀапсэр
зэрэзэпакъудырэр гъэшӀэ-
гъон дэд. Ащ кӀуачӀи, зэгурыло-
ныгъи ишыкӀагъэх.

Зэнэкъокъум изешакӀомэ ащы-
щэу, Урысыемрэ Адыгеймрэ
язаслуженнэ тренерэу Хьот
Юныс кӀэлэеджакӀохэм кӀапсэр
зэрэзэпакъудырэм лъыплъагъ,
яушъын е ыгъэгъозэнхэ фæуи
уахътэ къекӀугъ. АдыгэкӀалэ
щыщ еджаӀохэм апэрэ чыпӀэр
кыдахыгъ, Мыекъопэ районыр
ятӀонэрэ хъугъэ, Теуцожь райо-
ным кыкӀыгъэхэр ящэнэрэх.

Автоматыр зэпкырахыгъэ зэ-
раугъоижьырым, кӀэлэеджакӀохэр

зэхэтхэу пчэгум кызырэркӀуа-
гъэхэм, нэмыкӀ зэнэкъокъухэм
тыплъыгъ. ТэхьутэмькӀое райо-
ным иныбжыкӀэхэр дахэу, зэ-
кӀужьэу фэпагъэх. БжышӀо Рэ-
мэзан, Мэзыужьэкъо ХьакӀызеф,
ЦыкӀу Налбий, нэмыкӀэхэри япа-
щэхэу зэнэкъокъухэм ахэлэжъа-
гъэх.

— ТикӀэлэеджакӀохэр тутын
ешӀохэрэп, спортым пыща-
гъэх, — ело Кошхъэблэ районым
иадминистрации физкультурэм-
кӀэ ыкӀи спортымкӀэ игъэlorы-
шӀапӀэ ипашӀэу Цей Нухъэ. —
Спорт псэуалъэхэр тикъуаджэхэм
къащызэӀуахыгъэх. Ар лоф дэ-
гъукӀэ тэлъытэ. НыбжыкӀэхэм
яхъазырыныгъэ хагъэхъоным
пае амалэу ялэм хэхъо.

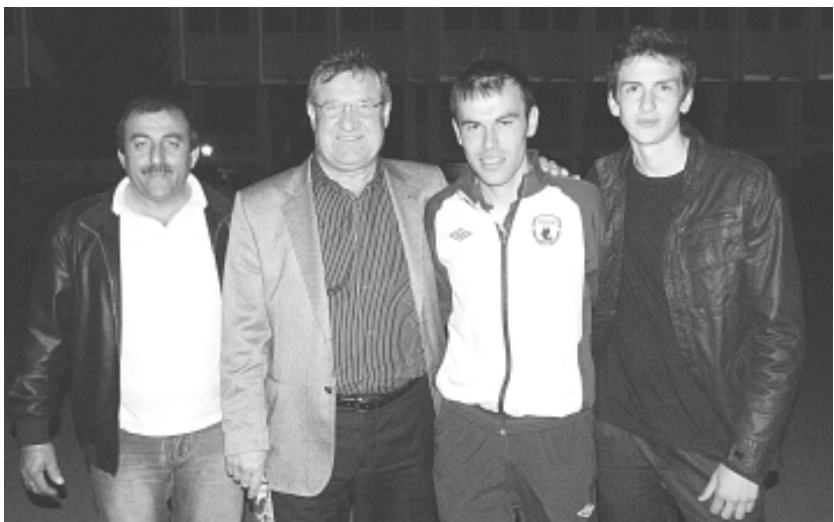
Николай Шварц, Мэзыужьэкъо
ХьакӀызеф, Пщыдатэкъо Арам-
бий, Хьадпэшъо Рэмэзан, Бжы-
шӀо Рэмэзан, ЦыкӀу Налбий
кызырэтӀуагъэу, Тэхьутэмь-
кӀое районым икомандэ зэнэкъо-
къум фæгъэхъазырыгъ. Бжыхъэ-
кӀоежъым, Яблоновскэ, Инэм,
ЩынджыкӀе якӀэлэеджакӀохэр зэ-
ӀукӀэгъухэм ахэлажъэх. Дмитрий
Бухтаровыр, Дэверэ БислӀан,
Бэгугъэ Замирэ, Диана Османо-
вар, нэмыкӀэхэри апэрэ чыпӀэхэм
афэбанэх. ЛъэпкӀ зэфэшхьаф-
хэм ащыщых, еджапӀэхэри зэ-
фэшхьафых. ТэхьутэмькӀое
районым икӀэлэеджакӀомэ зэрал-
ытэрэмкӀэ, хэшыпыкӀыгъэ
командэу зыхэтхэм ныбджэгъу-
ныгъэр шагъэлапӀэ. КӀэлэгъа-
джэхэр кӀальэплъэх, зыщищы-
кӀагъэм упчӀэжъэгъу ашӀых.

Непэ зэнэкъокъухэм ахэлэ-
жъэрэ ныбжыкӀэхэр арых неущ
дзэм къулыкъур щызыхьышт-
хэр, апшъэрэ еджапӀэхэм ачӀо-
хъанхышъ офицер хъуштхэр. Цы-
хъэу афашӀырэр къагъэшъып-
къэжъын алъэкӀыштэу, тимамыр
щылакӀэ къаухъумэным фэхъа-
зырхэу тэлъытэ.

ТИЗЭУКӀЭГЪУ ГЪЭШӀЭГЪОНХЭР

Бибарс «Налмэсым» кыдэшъошт

Израиль ит адыгэ къуаджэу Кфар-Камэ щапӀугъэ
Натхьо Бибарс Урысыем ифутбол командэ анахъ лъэш-
мэ ащыщэу «Рубин» Казань щешӀэ. Мэлылфэгъу ма-
зэм и 7-м Краснодар щыкӀогъэ футбол зэӀукӀэгъур
къызаухым Б. Натхьом тыдэгъушыагъ.

Натхьо РуслӀан, Нэпсэу Нихъад, Натхьо Бибарс,
Натхьо Амир.

НэкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Мыекъуапэ, Инэм, Тэхьутэмь-
кӀуае, ПэнэжыкӀуае, нэмыкӀ-
хэм кӀарыкӀыгъэ тилъэпкӀэгъу-
хэр Краснодар истадион щытлӀэ-
гъугъэх. ЕшӀэгъур 0:0-у зэраухы-
гъэм ахэр ымыгъэгумэкӀыхэуи
кыттыхыгъ. Бибарс ӀукӀэнхэу,
гушыӀэ заулэ ралонэу, зэгъусэхэу
нэпэплъ сурэт атырахынэу фэ-
ягъэх, ау ар кызыдэхъугъэр нэб-
гырэ зырыз нылӀ.

Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм»
идиректор шхьалэу Натхьо
Адамэ, ащ ыкӀоу Амир, Адамэ
ышнахыкӀэу РуслӀан, Израиль
кыкӀыжыгъэ бизнесменэу Нэ-
псэу Нихъад ешӀэгъур кызау-
хым Б. Натхьом ӀукӀагъэх, гу-
шыӀэ фæбэхэр зэраӀуагъэх.

— МэзитӀукӀэ Урысыем изэ-
нэкъокъу кӀэухым фэкӀошт, —
кытиӀуагъ Натхьо Бибарс. —

Тхьэм ыломэ, ащ ыуж Мыекъуапэ
сыкъэкӀошт, мэфэ заулэ Адыгэ
Республикэм щызгъаӀо сшӀо-
и-гъу. Сяни, сишхъэгъуси Мые-
къуапэ зэп кызырэкӀуагъэхэр, сэ
джырэ нэс уахътэ кысфыхэгъэ-
кӀыгъэп...

Адыгабзэр дэгъоу Бибарс
ешӀэ, урысыбзэри зэригъэшӀагъ.
Футболым пыщагъэхэу Бибарс
лъыплъэхэрэм лъэшэу афэраз.
Натхьо Бибарсрэ Натхьо Амир-
рэ зэгъусэхэу «Рубин» щешӀэхэу
уахътэ къаӀугъ. Зэунэкъошхэр
спортышхом цӀэрыло щыхъунхэу
афэтӀо.

Бибарс ятэу Акрэм адыгабзэ-
кӀэ дэгъоу гушыӀэштыгъ, дахэу
къашъоштыгъ, игъонэмысэу ар
дунаим ехыжыкӀыгъ. Бибарс Мые-
къуапэ кызыкӀокӀэ «Налмэ-
сым» иартистхэм къадэшъошт.

ФУТБОЛ

«Юностым» щешӀэшт

Мыекъопэ футбол командэу «Зэкъошныгъэм» 2012 — 2013-
рэ илгъэ ешӀэгъум хэхъэрэ зэӀукӀэгъухэр стадионэу «Юностым»
щыриӀэштых. Командэу «Славянскэм» непэ дешӀэшт.

Зэхэзышагъэхэр:

Адыгэ
Республикэм
лъэпкӀэ лофхэмкӀэ,
ӀэкӀыб кӀэралхэм
ащыпсэурэ
тилъэпкӀэгъухэм
адырӀэ
зэпхыныгъэхэмкӀэ
ыкӀи кӀэбар
жъугъэм
иамалхэмкӀэ
и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьалэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШӀЛЭКЪО
Саид

Редактор
шхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкӀыжъ
зыхьырэ
секретарыр
ХЪУРМЭ
Хьусен

Редакциер
зыдэшыӀэр:
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкӀыжъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыцаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын лофхэмкӀэ,
телерадиокъэтын-
хэмкӀэ ыкӀи зэлъы-
ӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпӀэ гъэlorы-
шӀапӀэ, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 968

Хэутыным
узщыкӀэштхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀэштхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00